

Provinciaal waterprogramma 2022-2027

Eerste tweejaarlijkse
voortgangsrapportage
en evaluatie 2022-2023

provincie
Limburg

Inhoudsopgave

Aanleiding

Leeswijzer

H1 Samenvatting	9
1.1 Voortgang	9
1.2 Wat gaat er in de komende jaren gebeuren	10
De Maasvallei en de Maas	10
Duurzaam klimaatbestendig; voldoende water en tegengaan wateroverlast	11
Waterkwaliteit en Kader richtlijn water	12
Grond- en drinkwater	13
Financiën en uitvoering	13
Evaluatie	14
H2 De Maasvallei en Hoogwaterbescherming	16
2.1 maatwerk in waterveiligheid	17
Status regionale kering	17
2.2 Participatie in projecten	17
2.3 Programma Integraal Rivier Management (IRM)	18
2.4 Coördinatie en goedkeuring dijkverbeteringsplannen	18
2.5 Wat gaan we in de komende periode doen voor de Maasvallei en Hoogwaterbescherming	19
H3 een duurzame klimaatbestendige inrichting van het watersysteem	20
3.1 Klimaatadaptatie en ruimtelijke ordening	21
Omgevingsverordening	21
Water en Bodem meer sturend	21
3.2 Beekdalen en een duurzaam klimaatbestendig watersysteem	22
Schaderegeling natuurbeken (Amendement 119 natuurbeken)	22
3.3 Herstel watersysteem door beekherstel en beekdalontwikkeling	23
De opgaven gerichte gebiedsaanpak (en DHZ fase 2)	23
Maatregelen vanuit Programma natuur	23
Landbouw, en Platteland Ontwikkel Programma POP3	24
3.4 Stedelijk waterbeheer en klimaatadaptatie	24
Kennisconferentie Omgaan met extreem weer in het Evoluon	25
Bezoek Green village waterstraat Delft	25
Groene schoolpleinen	25
Ondersteunen gemeenten bij klimaatadaptieve projecten	25
3.5 Waterbeschikbaarheid (tegengaan van verdroging)	25

Analyse waterbeschikbaarheid	26
Waterstromen	26
Intentieverklaring voldoende zoetwater	26
Verkenning waterbeschikbaarheid Limburg	26
Amendement 120 Stand Still beregeningsputten	26
Deltaplan Hoge Zandgronde fase 1	27
3.6 Regionale wateroverlast en normering regionaal watersysteem	27
Bestuursovereenkomst waterveiligheid en Ruimte; start programma WRL	27
Beleidsstafel wateroverlast en hoogwater	27
Watersysteemanalyse Deltares	28
Opbouwplan WRL	28
Provinciale financiële bijdrage aan aanpak wateroverlast en verbetering waterveiligheid	28
Normering en aanpak wateroverlast regionaal watersysteem	28
Motie 2813 Waterveiligheidsnorm bebouwd gebied Heuvelland op zelfde peil rest van Nederland	29
Vragen door Staten en pers gesteld	29
Aanpassingen normering	29
Risicogestuurde normering	30
3.7 Buitenland	30
3.8 Wat gaan we in de komende periode doen voor de duurzame klimaatbestendige inrichting van ons watersysteem	31
H4 Een ecologische gezond watersysteem	33
4.1 maatregelen voor de beken en overige waterlopen (oppervlaktewaterlichamen)	33
Aanvalsplan waterkwaliteit	35
4.2 Maatregelen voor de verbetering van de kwaliteit en de kwantiteit van het grondwater	35
Duurzaam schoon grondwater (DSG)	35
Waardenetwerk Waarschuwingssysteem voor Botrytis bestrijding in de lelieteelt	36
Amendement 118 Veilige groene bergingen	36
4.3 stand van de KRW,	36
One out-all out	37
Stand 2023	37
4.4. maatregelen grondwaterafhankelijke natuur	38
Maatregelen ter bescherming van grondwaterafhankelijke natuur	38
Maatregelen voor herstel van grondwaterafhankelijke natuur	39
4.5 Wat gaan we in de komende periode doen voor een ecologisch gezond watersysteem.	39
H5 Een duurzaam gebruik en bescherming van grondwater	41

5.1 Bescherming van grondwater voor de drinkwatervoorziening	41
Nieuwe grondwaterbeschermingsgebieden.....	41
Gebiedsdossiers	41
Early Warning	42
Adaptieve aanpak bronnen voor het borgen van de drinkwatervoorziening.....	42
Besparingsmogelijkheden openbare drinkwatervoorziening	43
Nieuwe ontwikkelingen op energiegebied.	43
5.2 Beslisboom Verantwoord Afkoppelen	43
5.3 Waterkwantiteit Roerdalslenk	43
5.4 Bescherming grondwateronttrekkingen voor menselijke consumptie (feitendossier)	43
5.5 Bruinkoolwinning.....	44
5.6 Vergunningen en toezicht en handhaving.....	44
5.7 Mijnwater	45
5.8 Grondwaterverontreinigingen	45
5.9 Gebruik van de grond voor energiewinning of -opslag	45
5.10 Wat gaan we in de komende periode doen voor een duurzaam gebruik en bescherming van grondwater?	45
6 Financiën, wat heeft het gekost	47
6.1. Ruimtelijke kwaliteit bij hoogwaterbescherming	47
6.2 Regionaal watersysteem:	49
DHZ	49
POP-3	49
Klimaatadaptatie	49
Duurzaam schoon grondwater	50
Financiële middelen vanuit de grondwaterheffing.....	50
Aanvullende middelen.....	50
7 Meten, Monitoren en Modelleren	52
Resultaten van de metingen.....	52
Provinciaal meetnet grondwaterkwaliteit	53
Grondwaterstanden in beeld.....	55
Actueel grondwatermodel gereed.....	56
H 8 Evaluatie	57
Uitgevoerde voornemens en acties uit het Provinciaal waterprogramma.....	57
Is er voldoende voortgang.....	58
Is extra (financiële) inzet nodig.....	59
Extra inzet voor de doelen van de Kaderrichtlijn Water met het Aanvalsplan Waterkwaliteit....	59

Extra inzet via het Limburgs Programma Landelijk Gebied (LPLG) als uitvoeringsinstrument van maatregelen voor waterdoelen.....	60
Extra inzet via het programma Waterveiligheid en Ruimte Limburg (WRL) als uitvoeringsinstrument van maatregelen voor waterdoelen	60
Een meer integrale aanpak en opgaven ruimtelijk combineren.....	60
Water en bodem (meer) sturend	61

Aanleiding

Op 17 december 2022 hebben Provinciale Staten van Limburg het Provinciaal Waterprogramma (PWP) voor de periode 2022-2027 vastgesteld. Het Provinciaal Waterprogramma is een verplicht programma onder de Waterwet en onder de Omgevingswet. De provincie dient elke 6 jaar een programma vast te stellen waarin het waterbeleid is weergegeven.¹ Het waterprogramma is een uitwerking van de Omgevingsvisie Limburg (POVI).

Bij de behandeling van het concept waterprogramma hebben Provinciale Staten gevraagd om tweejaarlijks over de voortgang van het programma te rapporteren. Het voorliggende document is deze voortgangsrapportage. De rapportage behandelt de jaren 2022 en 2023.

Voor de KRW doelen wordt daarnaast door Rijk en regio's een aparte evaluatie opgesteld. Deze zal medio 2024 worden uitgevoerd en wij zullen Provinciale Staten over de resultaten informeren.

Er is veel veranderd sinds de vaststelling in december 2021

Sinds de vaststelling van het Provinciaal waterprogramma is er veel gebeurd op het watergebied. In december 2021 was Limburg net getroffen door een watersnood in Zuid Limburg en was in de rest van de provincie de wateroverlast van de Maas en haar zijrivieren groot, maar zijn we –mede dank zij de uitgevoerde waterveiligheidswerken langs de Maas- aan een grotere ramp ontsnapt. Deze watersnood heeft er onder meer toe geleid dat de minister de Beleidstafel wateroverlast en hoogwater installeerde en dat we in Limburg, in een samenwerking van rijk, provincie, waterschap en gemeenten het programma Waterveiligheid en Ruimte Limburg (WRL) hebben ingericht dat er voor moet zorgen dat we beter voorbereid zijn óp en beter beschermd zijn tegen hoogwater.

De stikstofcrisis en de grote opgaven van natuur, water, stikstof en klimaat waarvoor Nederland en Limburg staan hebben er toe geleid dat er door de minister voor natuur en stikstof en de minister van LNV een Nationaal Programma Landelijk Gebied is ingericht. In Limburg hebben we ons eerste Limburgs Programma Landelijk Gebied (LPLG) op 30 juni aan de minister aangeboden. In het programma zijn waterdoelen opgenomen ten aanzien van het verbeteren van de hydrologische condities van de Natura 2000-gebieden, verbetering van de oppervlakte- en grondwaterkwaliteit en het verbeteren van de waterbeschikbaarheid. Hiermee wordt invulling gegeven aan de doelstellingen van de Europese Kaderrichtlijn water(KRW) en aan de afspraken over voldoende water uit het Deltaprogramma zoetwater. Recent is onduidelijkheid over de uitvoering van dit programma ontstaan naar aanleiding van het voornemen om het Transitiefonds landelijk gebied af te schaffen.

Op 23 juni 2023 werd het nieuwe college van Gedeputeerde Staten geïnstalleerd. In het coalitieprogramma 'Elke Limburger telt' zijn voor het beleidsveld water een aantal accenten gezet.

¹ In dezelfde cyclus stelt Rijk het Nationaal Waterprogramma vast en het Waterschap Limburg het Waterbeheerprogramma

Het collegeprogramma is in 2024 uitgewerkt in acht beleidskaders. Waarbij het beleidskader Perspectief voor het landelijk gebied het meest relevant is voor het beleidsveld water.²

In deze voortgangsrapportage wordt de verbinding gelegd met de adviezen van de Beleidstafel wateroverlast en hoogwater, de programma's Waterveiligheid en Ruimte (WRL) en het Limburgs Programma Landelijk Gebied (LPLG). Ook leggen we de verbinding met het collegeprogramma; 'Elke Limburger telt' waar dit aan de orde is.

Moties en amendementen

Bij de vaststelling van het Provinciaal waterprogramma in december 2021 zijn twee moties en drie amendementen aangenomen:

- motie 2810 Doelgerichte maatregelen waterkwaliteit (zie paragraaf 4.3, blz. 36)
- motie 2813 Waterveiligheidsnorm bebouwd gebied Heuvelland op zelfde peil rest van Nederland (zie paragraaf 3.6, blz. 28)
- Amendement 118 Veilige groene bergingen (zie paragraaf 4.2, blz. 35)
- Amendement 119 Functietoekenning natuurbeken (zie paragraaf 3.2, blz. 21)
- Amendement 120 Stand Still Beregeningsputten (zie paragraaf 3.5, blz. 25)

De moties en amendementen met betrekking tot het waterbeleid en de gevolgen hiervan vindt u bij de desbetreffende onderwerpen terug.

Leeswijzer

De voortgangsrapportage volgt zo veel mogelijk de indeling van het Provinciaal Waterprogramma via de hoofdstukken:

- Maasvallei en hoogwaterbescherming,
- duurzame klimaatbestendige inrichting van het watersysteem (droogte en wateroverlast),
- een ecologisch gezond watersysteem (waterkwaliteit, grondwatergevoelige N2000 en de KRW doelen),
- een duurzaam gebruik en bescherming van grondwater (drink- en consumptiewater),
- financiën,
- en monitoring.

Per onderwerp geven we aan:

- wat is ons doel/voornemen
- wat hebben we gedaan
- wat gaan we de komende periode nog doen

² De beleidskaders vallen buiten de reikwijdte van deze voortgangsrapportage omdat zij in 2024 worden vastgesteld.

Deze voortgangsrapportage begint met een samenvatting, daarna wordt per hoofdstuk uit het provinciaal waterprogramma de voortgang beschreven en aangegeven wat er nog moet gebeuren, de voortgangsrapportage eindigt met een beleidsevaluatie op de doelstelling van het Provinciaal Waterprogramma.

H1 Samenvatting

In het Provinciaal Waterprogramma 2022-2027 is op verzoek van Provinciale Staten opgenomen dat Provinciale Staten na twee jaar worden geïnformeerd over de voortgang van het waterprogramma. Daarbij dient aandacht te worden besteed aan de inzet en de afweging of deze inzet voldoende is. Met daarbij specifiek aandacht voor de voortgang van de Kaderrichtlijn Water (KRW).

1.1 Voortgang

Uit de verzamelde informatie over de voortgang van het waterprogramma blijkt dat de acties, maatregelen en voornemens die in het waterprogramma genoemd zijn en die door de provincie dienen te worden uitgevoerd voldoende voortgang hebben. Vele ervan zijn uitgevoerd of in uitvoering.

De provinciale verordening is aangepast om beekdalen te beschermen en om bij ruimtelijke ontwikkelingen zoals nieuwe woningbouwlocaties de consequenties voor wateroverlast en droogte inzichtelijk te laten maken in het omgevingsplan.

De realisatie van dijkverbeteringsprojecten in de Maasvallei blijft achter bij de verwachting. Het waterschap heeft meer tijd nodig voor de planvoorbereiding en burgerparticipatie vanwege de grote complexiteit van de projecten. De wettelijke einddatum van 2050 zal naar verwachting niet overschreden worden.

De financiële middelen van het provinciaal waterprogramma voor de periode 2022-2023 voor het regionale watersysteem zijn eind 2023 volledig ingezet en beschikbaar gemaakt via subsidieregelingen en cofinanciering van Rijks- en Europese middelen. Derde partijen zoals het waterschap, de terrein beherende organisaties (TBO's), gemeenten en landbouwers nemen hiermee maatregelen die bijdragen aan herstel van het watersysteem. Deze maatregelen worden grotendeels in de komende jaren uitgevoerd. Uitgevoerde maatregelen zijn onder meer verbetering van het watersysteem in de gebieden Waterbloem & Neer, Ysselsteyn en Meerselsepeel-Kempensberg. Er zijn projecten uitgevoerd op het vlak van afkoppelen en infiltreren, aanleg klimaatbuffers, flexibel peilbeheer, plaatsen van stuwtjes, beekdalbrede aanpak, verondiepen van waterlopen, verbeteren van de bodem en aanleggen van groen-blauwe structuren. Daarnaast zijn groene schoolpleinen ondersteund en hebben we bijgedragen aan kennisverspreiding via kennissessie en waardenetwerken.

De uitvoering van beekherstelprojecten door het Waterschap Limburg blijft, met name door moeizame grondverwerving, achter bij de verwachtingen. Het waterschap geeft echter aan dat de meeste in het Provinciaal Waterprogramma genoemde beekhersteltrajecten ondertussen in voorbereiding of uitvoering zijn. Ook de maatregelen bij rioolwaterzuiveringsinstallaties en vispassages ten behoeve van de KRW doelen zullen voor een groot deel in de komende jaren worden uitgevoerd.

Er zijn veel maatregelen genomen, effecten van veel van deze maatregelen zien we naar verwachting pas over enkele jaren terug in onze kwaliteitsmetingen van het watersysteem.

Uit onze metingen en die van het waterschap blijkt dat de waterkwaliteit in het ondiepe grondwater en oppervlaktewater nog niet op orde is en vrijwel overal verontreinigd is met één of meer milieuvreemde stoffen.

1.2 Wat gaat er in de komende jaren gebeuren

We werken onverkort door aan de uitvoering van het Provinciaal waterprogramma 2022-2027, zoals ook in het coalitieakkoord is aangegeven. We blijven werken aan een duurzaam, robuust en ecologisch gezond watersysteem. De komende jaren richten we ons op het realiseren van de KRW doelen, de waterbeschikbaarheid, bescherming van het drinkwater en het verbeteren van de waterveiligheid in Limburg. Voor deze doelen is het uitvoeren van programma's als het programma Waterveiligheid en Ruimte Limburg (WRL), het programma Integraal Rivier management (IRM), het Limburgs Programma Landelijk Gebied (LPLG) en uitvoering van maatregelen die bijdragen aan het herstel van het watersysteem door partijen als Waterschap Limburg, Limburgse gemeenten, agrariërs en terreinbeheerders belangrijk. Waarbij opgemerkt dat de toekomst van het programma landelijk gebied op dit moment onduidelijk is.

De Maasvallei en de Maas

We blijven ons inzetten voor maatwerk en innovatieve oplossingen in de dijkenaanpak, teneinde de unieke karakteristiek van de Maasvallei maximaal te behouden. We zetten onze participatie in hoogwaterprojecten onverminderd voort. De komende jaren richt onze aandacht zich op het tot uitvoering brengen van verschillende projecten binnen het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) die momenteel in de planuitwerking zitten. Dit doen wij met een focus op twee belangrijke MIRT-verkenningen voor Vierwaarden (bij Venlo) en Zuidelijk Maasdal (bij Maastricht), waar wij als Provincie Limburg respectievelijk maximaal € 8 en € 12 miljoen investeren in het versterken van de ruimtelijke kwaliteit.

We blijven ons inzetten voor de verder ontwikkeling van het IRM en de herijking van het Deltaprogramma. Voor de komende jaren richt onze inzet zich op het bijdragen aan de nadere uitwerking van de beleidskeuzes voor de rivierbodempligging & sedimenthuishouding en de bergings- & afvoercapaciteit, zodat het IRM een duidelijk kader kan bieden voor de lopende HWBP- en MIRT-projecten.

We verwachten dat een deel van de 15 dijktrajecten die in 2021 waren opgenomen in het HWBP later zijn afgerond dan de voorgenomen planning in het PWP. Deels zijn deze dijkversterkingen onderdeel van een gebiedsontwikkeling geworden vanwege de bundeling met de

systeemwerkingsmaatregelen (zoals bijvoorbeeld Baarlo - Hout-Blerick, Venlo-Velden (nu onderdeel van MIRT-verkenning Vierwaarden) en Groene Rivier Well) waardoor het langer heeft geduurd om voor deze projecten een stabiele scope vast te stellen. Daarnaast zijn de projecten zoals bijvoorbeeld Arcen en Thorn-Wessem complex vanwege de benodigde zorgvuldige ruimtelijke inpassing van de dijken in een kwetsbare omgeving. Inmiddels is een deel van de projecten opgeleverd of bevindt zich in de realisatiefase. Wettelijk geldt voor alle dijktrajecten dat ze in 2050 aan de waterveiligheidsnorm moeten voldoen.

We blijven voor de uitvoering van de dijkprojecten onverminderd onze publiekrechtelijke bevoegdheid uitoefenen: coördinatie en het nemen van het finale goedkeuringsbesluit.

Duurzaam klimaatbestendig; voldoende water en tegengaan wateroverlast

Via de aanpak waterbeschikbaarheid werken we aan de realisering van voldoende water, waarbij beschikbaarheid en gebruik in balans zijn. Hier is voor het bereiken van de doelen de uitvoering van maatregelen in de komende jaren belangrijk. Deze worden meegenomen in het Limburgs Programma Landelijk Gebied, maar door het vervallen van het Rijks Transitiefonds landelijk gebied is er op dit moment onduidelijkheid over de financiering van de waterdoelen. Het gaat dan om doelen als het vergroten van de sponswerking, het verhogen van de grondwaterstand en het in beeld brengen en verminderen van grondwateronttrekkingen.

Met name het vergroten van de sponswerking en verhogen van de waterpeilen zijn voornemens die ook in het Provinciaal waterprogramma worden genoemd, waaraan we de komende jaren met behulp van onder meer het Programma Natuur, het Deltaplan Hoge Zandgronden, het Europese Gemeenschappelijke Landbouwbeleid en het Limburgs Programma Landelijk Gebied invulling willen geven. Financiële middelen vanuit deze programma's (De SPUK natuur, Deltafonds en Europese plattelandsmiddelen) zijn nodig om de randvoorwaarden in te vullen zoals schadevergoedingen of gedeeltelijke afwaardering voor laag liggende percelen.

Provincie en Waterschap zullen samen het voortouw nemen om met partijen afspraken te maken over het verminderen van het watergebruik en het nemen van maatregelen om meer water vast te houden. Dit moet medio 2025 in een convenant landen.

Het programma Waterveiligheid en Ruimte Limburg (WRL) is op 14 juli 2022 van start gegaan. De komende jaren zullen we inzetten op planvorming en onderzoeken. Te beginnen met het stroomgebiedsplan voor het gebied Maastricht Heuvelland. In de stroomgebiedsplannen zullen verschillende scenario's met bijbehorende maatregelen worden uitgewerkt. Ook een mer-rapportage zal onderdeel uitmaken van het proces. Ondertussen zal er gewerkt worden aan een aantal korte termijn projecten zo zogenaamde Quick wins of no-regret maatregelen, die voortkomen uit het Deltares onderzoek of van maatschappelijk belang zijn.

In 2023 zijn we onder auspiciën van het programma WRL gestart met onderzoek naar een nieuwe benadering van de normering tegen wateroverlast vanuit het regionale systeem. Een methode die meer rekening houdt met de verschillende functies en kwetsbaarheden langs het water; de risico gestuurde benadering. De resultaten hiervan zullen de komende jaren worden opgeleverd.

De op 9 oktober 2023 gepubliceerde nieuwe klimaatscenario's van het KNMI laten zien dat de opgaven om ons aan het veranderende klimaat aan te passen steeds groter worden. De zomers zullen waarschijnlijk droger worden en de buien heviger. In het algemeen worden de extremen extremer. We komen daarmee aan de grenzen van wat we nog met aanpassingen in het

watersysteem kunnen en willen oplossen. We zullen moeten leren dat water ruimte nodig heeft en dat we in onze ruimtelijke inrichting meer aandacht moeten geven aan het natuurlijke water- en bodemsysteem. Dit sluit aan op de structurerende keuzes van de Water en Bodem Sturend brief van de minister van I&W van 25 november 2022. We willen gemeenten en initiatiefnemers van ruimtelijke ontwikkelingen ondersteunen in de goede afweging van het belang van water en bodem door informatie beschikbaar te stellen in de vorm van een water en bodem onderlegger met signaleringskaarten en handelingsperspectieven. Deze zal naar verwachting einde 2024 gereed zijn.

Waterkwaliteit en Kader richtlijn water

De maatregelen die nodig zijn voor de kaderrichtlijn water dienen uiterlijk in 2027 te zijn genomen. In het Provinciaal Waterprogramma hebben we aangegeven dat in Limburg vooral de overbelasting met nutriënten van het oppervlakte- en grondwater een hardnekkig probleem is, vooral door nitraat. Na jaren van duidelijke verbetering van de waterkwaliteit, vlakt deze af, stukt of in een aantal gevallen verslechtert deze nu weer. Voor het bereiken van de KRW doelen voor nitraat heeft het rijk het 7^e actieprogramma nitraatrichtlijn opgesteld en het daarbij behorende addendum. De maatregelen uit het actieprogramma en het addendum hebben een vertaling gekregen in de Water en Bodem Sturend brief van 25 november 2022 van de minister van I&W en in het ontwerp-Nationaal Programma landelijk Gebied (NPLG). Deze laatste is vertaald in de eerste versie van het Limburgs Programma Landelijk gebied. Het uitvoeren van de maatregelen van het actieprogramma, zowel via het generiek beleid van mestwetgeving en gewasbeschermingsmiddelen regelgeving als via het uitvoeren van regionale maatregelen zoals zoneringen, actualiseren van vergunningen en het goed omgaan met de bodem en productiemiddelen is cruciaal voor het bereiken van de KRW doelen op het gebied van waterkwaliteit in oppervlaktewater en grondwater en voor de hydrologische condities van de Natura 2000-gebieden. Daarnaast vereisen nog twee KRW opgaven onze aandacht in de komende jaren: het tegengaan van riooloverstorten op de kwetsbare beken en het vóórkomen van afname van de hoeveelheid grondwater in de Roerdalslenk.

We gaan er daarbij van uit dat het Waterschap Limburg in de komende jaren de kilometers beekherstel, vispassages en aanpassingen van de rioolwaterzuiveringsinstallaties realiseert die zijn opgenomen in het waterprogramma.

Het rijk zet via het NPLG in op het nemen van maatregelen die nodig zijn om de KRW doelen te halen. Het bijbehorende transitiefonds is echter in het Hoofdlijnenakkoord van het nieuwe kabinet geschrapt. In ons LPLG en het ruimtelijk voorstel hebben wij aangegeven dat de inzet van financiële middelen nodig is om maatregelen te kunnen nemen, een transitie van het landelijk gebied mogelijk te maken en agrariërs een perspectief te bieden..

De minister van I&W heeft recent de KRW impuls ingericht, waarbij de maatregelen en doelen gemonitord worden en er gestuurd kan worden op nationaal niveau. Medio 2024 zal er door rijk en regio's een evaluatie van de Kaderrichtlijn water worden opgesteld. Op basis van deze evaluatie kan bekeken worden waar extra inzet nodig is.

Het college van Gedeputeerde Staten heeft in het collegeprogramma 2023-2027 'Elke Limburger telt' aangegeven doordrongen te zijn van het feit dat de doelen van de Kaderrichtlijn water niet overal tijdig gehaald dreigen te worden en stelt daarom een aanvalsplan waterkwaliteit op om daar waar we als provincie een bijdrage kunnen leveren dit te doen. We zullen in het aanvalsplan de resultaten van de evaluatie van de KRW meenemen

Een aandachtspunt dat uit onze eigen metingen blijkt is dat we steeds meer stoffen in het grondwater vinden die daar niet thuis horen. Zo vinden we in bijna alle meetpunten tegenwoordig PFAS. Voor de meeste gevonden stoffen geldt dat deze (nog) geen normering hebben en daardoor ook nog niet als doelstelling zijn opgenomen in de waterkwaliteitsaanpak.

Grond- en drinkwater

We werken de komende jaren aan een adequate en actuele bescherming van het grondwater dat we voor ons drinkwater gebruiken. Daarbij hanteren we het adagium: beschermen om te blijven. We doen dit door het actualiseren van de grondwaterbeschermingsgebieden en de bijbehorende regels in onze provinciale omgevingsverordening. De nieuwe Beslisboom Verantwoord Afkoppelen zal de komende jaren worden ingevoerd. Als onderdeel van de KRW opgaven en het aanvalsplan waterkwaliteit nemen we het voortouw om met de omliggende partijen in Duitsland, België en Brabant het gesprek te voeren over de afnemende voorraad water in de Roerdalslenk.

Financiën en uitvoering

Voor de aanpak van de waterveiligheidsopgaven langs de Maas zijn provinciale middelen beschikbaar voor een aantal projecten, waarbij de provinciale co-financiering bedoeld is voor het versterken van de ruimtelijke kwaliteit. Voor een aantal projecten is de financiële bijdrage overgeboekt. Voor een aantal andere projecten is dat in de komende tijd voorzien, soms later dan gepland. Reden hiervoor is dat de veelal complexe hoogwaterprojecten met een brede gebiedsontwikkeling meer tijd en onderzoek vergen. Daarnaast wordt in deze projecten veel tijd besteed aan publieksparticipatie om te komen tot draagvlak voor de uitvoering van deze projecten.

In de afgelopen periode zijn (nieuwe) financiële bijdragen toegezegd voor de MIRT-verkenning Vierwaarden en Zuidelijk Maasdal. Beide projecten zijn gestart naar aanleiding van het zomerhoogwater van 2021, waarbij de urgentie om de stedelijke gebieden tegen hoge afvoeren te beschermen nog eens is aangetoond. Deze middelen komen voort uit de provinciale co-financiering voor het Programma Waterveiligheid en Ruimte Limburg.

In 2023 hebben we een subsidieregeling opgesteld voor het Deltaprogramma Hoge Zandgronden fase-2 (DHZ fase-2). Met inzet van deze regeling willen we de komende periode invulling geven aan de opgaven gerichte gebiedsaanpak. Daarnaast ondersteunen we met deze subsidieregeling partijen die maatregelen nemen die bijdragen aan voldoende beschikbaar zoetwater. Vanaf januari 2024 kunnen projecten worden ingediend.

In het Provinciaal waterprogramma hebben we aangegeven gemeenten te willen ondersteunen bij klimaatadaptatie. Een instrument dat we daarvoor inzetten is de ondersteuning van projecten in het verlengde van de Rijks-impulsregeling DPRA. De gemeentelijke waterregio's is gevraagd om per waterregio een klimaatadaptief project aan te melden voor ondersteuning. Gemeenten waren in 2023 echter druk met het indienen van DPRA projecten bij het Rijk. Die zijn nu ingediend en we verwachten dat in 2024 de aanvragen voor ondersteuning door de provincie zullen worden ingediend.

De eigen provinciale financiering van het Provinciaal Waterprogramma 2022-2027 was voorzien voor de collegeperiode tot juni 2023. Daarna zou een nieuw college nieuwe middelen beschikbaar moeten stellen. Voor de verdere uitvoering van opgaven op het gebied van droogte en waterkwaliteit voor de periode 2023-2027 zijn slechts beperkt eigen financiële middelen beschikbaar

van (naar verwachting) € 2 mln. Deze zullen worden ingezet voor het aanvalsplan waterkwaliteit. Voor de aanpak van wateroverlast zijn via programma WRL middelen beschikbaar. Provinciale Staten hebben bij besluit van september 2022 € 50 mln. bijgedragen voor het programma WRL en voor de Maasprojecten.

Voor opgaven van droogte en waterkwaliteit rekenen we de komende jaren op de SPUK-natuur 2, op het GLB/NSP en op de SPUK DHZ fase 3. Of er een vervolg komt op het geschrapte Transitiefonds landelijk gebied, ter ondersteuning van de wateropgaven is nog onbekend.

Evaluatie

Veel van de provinciale voornemens uit het Provinciaal waterprogramma 2022-2027 zijn uitgevoerd of in uitvoering. Het betreft veelal 'beleidsmatige' opgaven. Hiermee liggen we voldoende op schema. De uitvoering van DHZ projecten door verschillende externe partijen heeft vertraging opgelopen, veelal te wijten aan de moeizame grondverwerving of aan de complexiteit van projecten. In 2024 zullen echter naar verwachting alle DHZ projecten uit fase 1 afgerond worden. De dijkenprojecten van het waterschap Limburg zijn bij de planning achtergebleven. Dit heeft onder meer te maken met de gewenste integraliteit van de projecten. Het waterschap heeft echter een nieuwe planning gemaakt die ruim binnen de wettelijke eisen blijft. Ook de beekherstelprojecten, die belangrijk zijn voor het bereiken van de doelen van de Kaderrichtlijn water blijven achter bij de planning. Grondverwerving is hier een belangrijk knelpunt. Het waterschap heeft echter aangegeven dat de benodigde kilometers in voorbereiding of uitvoering zijn en dat er op realisatie gestuurd zal worden. Ter bescherming van ons drinkwater zijn we bezig met de actualisering van de bescherming van de grondwaterbeschermingsgebieden. Dit verloopt volgens planning. Om over voldoende water te beschikken werken we aan het project waterbeschikbaarheid. Ook dit zal volgens de verwachting binnen de planperiode tot resultaten leiden

De komende jaren worden cruciaal in de uitvoering van het waterprogramma. De onderzoeken en plannen waaraan we gewerkt hebben, moeten worden omgezet in concrete maatregelen. We merken daarbij dat grondverwerving, maar ook de beschikbare capaciteit van medewerkers bij alle betrokken partijen knelpunten vormen. Daarnaast speelt de klimaatverandering ons parten. De te verwachten langere perioden met droogte en de heviger regenbuien vragen meer van het watersysteem om dit klimaatrobuust te maken. Dit geldt zowel voor wateroverlast als voor droogte. Daarnaast leiden zowel hevige buien (overstroming van de riolering) als droogte (hoge concentratie stoffen in het water) tot waterkwaliteitsproblemen.

We zullen om deze opgaven aan te pakken verdergaande maatregelen moeten nemen dan we tot nu toe gewend zijn. We moeten buiten het watersysteem kijken, naar de ruimtelijke ordening. Daarvoor werken we aan de toepassing van het principe van water en bodem sturend. Daarbij is er ruimte voor water nodig. Gezien de beperkte ruimte in Limburg en de druk op deze ruimte is daarbij 'stapelings' van opgaven wenselijk.

De komende jaren zijn ook cruciaal voor de Kaderrichtlijn water. Deze schrijft voor dat maatregelen die nodig zijn om de doelen te behalen in 2027 uitgevoerd dienen te zijn. De maatregelen die onder de regionale verantwoordelijkheid vallen, zoals beekherstel, vismigratie en RWZI's zijn alle gepland. Daar moet echter nog wel op een aantal plaatsen hard aan gewerkt worden om deze op tijd te behalen. Over de generieke maatregelen van het Rijk, zoals de mestwetgeving en bestrijdingsmiddelen, is op dit moment nog geen duidelijkheid. Dat vormt een probleem omdat dan ook onbekend is welke regionale aanvulling nog op deze maatregelen nodig zou zijn om de doelen te

behalen. Maatregelen die nodig zijn om voor de Natura2000-gebieden een goede hydrologische situatie te creëren, zijn op dit moment nog in onderzoek. Deze onderzoeken komen voort uit de recent opgeleverde natuurdoelanalyses. Ook de grensoverschrijdende belasting van het oppervlaktewater is een aandachtspunt, hoewel de afspraak is dat we daar niet op afgerekend zullen worden voor de kaderrichtlijn, hebben we wel te maken met de invloed van dit water op ons grondgebied.

Buiten de Kaderrichtlijn water om zijn er nog aandachtspunten in de kwaliteit van ons grondwater. We komen op steeds meer plaatsen stoffen tegen die er niet in horen, zoals PFAS en de zeer zorgwekkende stoffen.

Voor de te nemen maatregelen op het gebied van waterkwaliteit in oppervlakte- en grondwater en op het gebied van waterkwantiteit leunden we sterk op het LPLG en het bijbehorende transitiefonds. Nu het transitiefonds in het Hoofdlijnenakkoord van het nieuwe kabinet is geschrapt vallen belangrijke financiële middelen voor de uitvoering van maatregelen voor waterkwaliteit en waterkwantiteit weg. Ook het tijdspad van het LPLG vormt een risico omdat de uitwerking van het LPLG, inclusief gebiedsprocessen en MER procedure een aantal jaren zal vergen. De KRW verlangt echter dat maatregelen in 2027 uitgevoerd zijn.

H2 De Maasvallei en Hoogwaterbescherming

Ons doel

De ambitie (integraal en realistisch werken aan hoogwaterbescherming in balans met rivierfuncties) staat nog steeds overeind. De provincie Limburg focust zich – vanuit haar rol als middenbestuur en regisseur - op het versterken van de ruimtelijke kwaliteit in hoogwaterprojecten. Dat doen we samen met (maatschappelijke) partners, ook over de grens.

Wat hebben we gerealiseerd

In de jaren 2022-2023 is er volop gewerkt aan de opgave in de Maasvallei ten aanzien van de Waterveiligheid voor de Maas. Er worden dijken ontworpen op basis van maatwerk en innovatieve oplossingen. Er is voortgang geboekt in de hoogwaterprojecten waarin de Provincie Limburg participeert, waarin de aandacht voor ruimtelijke kwaliteit centraal heeft gestaan. Er is ook bijgedragen aan de ontwikkeling van het programma Integraal Riviermanagement (IRM). Tenslotte hebben we onze wettelijke taak naar behoren uitgevoerd.

We kunnen constateren dat de hoogwaterbescherming langs de Maas in de zomer van 2021 goed genoeg op orde was gekomen om geen grootschalige overstromingen zoals in 1993 en 1995 te laten ontstaan. De opgave om te komen tot een hoogwaterveilige en ruimtelijk aantrekkelijke Maasvallei blijft echter onverminderd actueel. De klimaatverandering zet door, met meer hogere afvoeren door extreme (soms langdurige) regenval en meer lagere afvoeren door langdurige perioden van weinig regenval (droogte) en hoge temperaturen.

Het werk aan de opgave en ambitie valt uiteen in vier lijnen:

1. Maatwerk en innovatieve oplossingen
2. Participatie in hoogwaterprojecten

3. Programma Integraal Riviermanagement
4. Coördinatie en goedkeuring dijkverbeteringsplannen

Deze worden hieronder nader toegelicht:

2.1 maatwerk in waterveiligheid

Het beste voorbeeld van de wens om te komen tot maatwerk en innovatieve oplossingen in de dijkenaanpak in de Maasvallei – ingegeven vanuit de unieke karakteristiek van dit gebied – is de aanleg van zelfsluitende keringen in Steyl-Maashoek en de toekomstige aanleg ervan in Arcen. De zelfsluitende kering zorgt ervoor dat er veiligheid is als dit nodig is (bij hoge afvoeren) en de rest van de tijd een aangenaam en aantrekkelijk landschap is met behoud van contact met de Maas (en dus niet ‘weggestopt’ achter een kering). Ondanks dat deze oplossing vaak iets duurder is dan de reguliere oplossing, wordt hiermee de ruimtelijke kwaliteit maximaal gediend.

In de afgelopen periode is – vanuit de wens om te komen tot een ruimtelijke visie voor het Maasdal – gewerkt aan het Panorama Maasvallei. Het Panorama Maasvallei geeft handvatten aan bestuurders om bij ruimtelijke afwegingen de ‘goede’ keuze te maken. Hiertoe bevat het Panorama een handelingsperspectief en beslisregels hoe om te gaan met bepaalde ontwikkelingen. Hierbij speelt het concept ‘water en bodem sturend’ een sturende rol als leitmotief voor welke ontwikkelingen als ongewenst worden beschouwd. Het Panorama Maasvallei is door alle betrokken partners in de Maasvallei vastgesteld als inspiratiedocument en bouwsteen voor keuzes in de ruimtelijke ontwikkeling in, op of langs de Maas.

Status regionale kering

De status van de enige regionale kering in Limburg, die bij Oolderveste, is in de Omgevingsverordening Limburg opgeheven.

2.2 Participatie in projecten

De Provincie Limburg participeert in een aantal hoogwaterprojecten; projecten met een bredere gebiedsontwikkeling. Het gaat dan om projecten die verder gaan dan alleen het inpassen van een dijk. Hier is meestal sprake van een dijkeruglegging, met een bredere gebiedsontwikkeling, en dus ook reden voor de Provincie Limburg om financieel te participeren om bij te dragen aan het versterken van ruimtelijke kwaliteit.

De afgelopen jaren is de betrokkenheid van de Provincie Limburg onverminderd voortgezet. De ‘grootste’ twee projecten die daarin het meeste aandacht kregen waren de MIRT-verkenningen Vierwaarden en Zuidelijk Maasdal (mede naar aanleiding van zomerhoogwater 2021), met een provinciale co-financiering van respectievelijk maximaal € 8 en € 12 miljoen als bijdrage aan het versterken van ruimtelijke kwaliteit, gefinancierd uit het budget voor het Programma WRL.

De andere projecten waar de Provincie Limburg in participeert en mede-financiert zijn:

- Lob van Gennep (planuitwerking);
- Oeffelt (planuitwerking);
- Groene Rivier Well (planuitwerking);
- Arcen (planuitwerking);
- Baarlo – Hout-Blerick (planuitwerking);

- Verlaging dam Lateraalkanaal (planuitwerking);
- Thorn-Wessem (planuitwerking).

Een voorbeeld van het ‘versterken van ruimtelijke kwaliteit’ is het initiatief om de voetbalvelden vanuit het Niersdal te verplaatsen naar een andere locatie, waarmee de ontwikkeling van stroomdalgraslanden mogelijk wordt gemaakt. Dit voorstel wordt momenteel uitgewerkt in het kader van de planuitwerking van het project Lob van Gennep en zal – na positieve besluitvorming, inclusief alle benodigde vergunningen – in de komende jaren tot uitvoering komen.

2.3 Programma Integraal Rivier Management (IRM)

De afgelopen jaren is door het Rijk in samenspraak met de regio’s Maas en Rijn geïnvesteerd in het helder krijgen van de opgaven voor het riviersysteem in Nederland. Uiteindelijk is het Ontwerp-Programma Integraal Riviermanagement (IRM) eind 2023 door het kabinet vastgesteld en daarna ter inzage gelegd (begin 2024).

Zienswijze Programma Integraal Riviermanagement

De Provincie Limburg heeft een zienswijze ingediend, met als kernboodschap: we zijn blij met wat er nu ligt: een aanzet voor een beleidsaanpak voor de rivierbodemplugging, de aankondiging van een beleidskeuze voor bergings- en afvoercapaciteit in 2026 op basis van meer studie en onderzoek en de notie dat alle opgaven (met name de klimaat- en natuur-opgave) in de toekomst niet passen binnen de huidige begrenzing van het rivierbed. In onze zienswijze benoemen we ook dat het Ontwerp-Programma IRM nu nog onvoldoende concreet is om als kader te dienen voor een aantal hoogwaterprojecten (zoals Vierwaarden en Zuidelijk Maasdal), en weinig zicht biedt op financiering en het stroomlijnen cq. harmoniseren van financiële bronnen in één integraal programma.

2.4 Coördinatie en goedkeuring dijkverbeteringsplannen

In het Provinciaal Waterprogramma hebben we aangegeven onze publiekrechtelijke bevoegdheid om dijkverbeteringsplannen te coördineren en goed te keuren uit te blijven voeren. In de periode 2022-2023 hebben wij drie dijkverbeteringsplannen goedgekeurd:

Projectplan dijkverbetering Belfeld is op 7 februari 2023 door GS goedgekeurd. Er is geen beroep ingesteld, het projectplan is onherroepelijk.

Projectplan dijkverbetering Willem-Alexanderhaven is op 13 december 2022 door GS goedgekeurd. Er is beroep ingesteld, de beroepsprocedure loopt. Tegelijkertijd wordt door de betrokken overheden samen met de havenbedrijven gewerkt aan aanvullende hoogwaterbescherming in de haven in combinatie met hoogwaterbestendige kades voor overslag van goederen.

Projectplan dijkverbetering Steyl-Maashoek is op 26 april 2022 door GS goedgekeurd. Een innovatieve zelfsluitende kering maakt onderdeel uit van het project. Er is beroep ingesteld maar dat is ongegrond verklaard. Het projectplan is onherroepelijk en de uitvoering is gaande.

In verschillende stadia van voorbereiding zijn de dijkverbeteringsprojecten Arcen, Well, Baarlo, Thorn-Wessem, Buggenum.

In 2022 zijn de dijkverbeteringsprojecten bij Beesel en bij Heel opgeleverd. In 2023 zijn geen dijkverbeteringsprojecten afgerond.

We verwachten dat een deel van de 15 dijkverbeteringsprojecten die in 2021 waren opgenomen in het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) later zullen zijn afgerond dan de voorgenomen planning in het PWP. Deels zijn deze dijkversterkingen onderdeel van een gebiedsontwikkeling geworden vanwege de bundeling met de systeemwerkingsmaatregelen (zoals bijvoorbeeld Baarlo - Hout-Blerick, Venlo-Velden (nu onderdeel van MIRT-verkenning Vierwaarden) en Groene Rivier Well) waardoor het langer heeft geduurd om voor deze projecten een stabiele scope vast te stellen. Daarnaast zijn de projecten zoals bijvoorbeeld Arcen en Thorn-Wessem complex vanwege de benodigde zorgvuldige ruimtelijke inpassing van de dijken in een kwetsbare omgeving. Inmiddels is een deel van de projecten opgeleverd of bevindt zich in de realisatiefase.

Inmiddels zijn in 2017 de veiligheidsnormen langs de Limburgse Maas aangescherpt en ligt er een nieuwe wettelijke opgave om uiterlijk in 2050 aan deze nieuwe normen te voldoen. De genoemde 15 HWBP projecten zijn of worden na 2017 uitgevoerd en hebben daarom reeds als doel gekregen om aan de nieuwe normen te voldoen. Nu ligt er daarnaast dus weer een nieuwe opgave voor vrijwel alle dijken in Limburg die al vóór 2017 verbeterd waren. In 2022 is het 'Voorkeursscenario Maas 2050 Veilig met en voor de Omgeving' door het Waterschap Limburg vastgesteld waarmee de volledige opgave tot 2050 wordt geprioriteerd en geprogrammeerd. Via dit besluit is HWBP ontwikkeld naar een voortrollend, beheerst programma waar in een continue stroom projecten worden gerealiseerd en nieuwe projecten worden toegevoegd.

2.5 Wat gaan we in de komende periode doen voor de Maasvallei en Hoogwaterbescherming.

Wij blijven ons inzetten voor maatwerk en innovatieve oplossingen in de dijkenaanpak, teneinde de unieke karakteristiek van de Maasvallei maximaal te behouden. Wij blijven onze participatie in hoogwaterprojecten onverminderd voortzetten. We blijven voor de uitvoering van de dijkprojecten onverminderd onze publiekrechtelijke bevoegdheid uitoefenen: coördinatie en het nemen van het finale goedkeuringsbesluit.

De komende jaren richt onze aandacht zich op het tot uitvoering brengen van verschillende HWBP-projecten die momenteel in de planuitwerking zitten, met een focus op twee belangrijke MIRT-verkenningen voor Vierwaarden en Zuidelijk Maasdal, waar wij als Provincie Limburg respectievelijk maximaal €8 en € 12 miljoen investeren in het versterken van de ruimtelijke kwaliteit.

Wij blijven ons inzetten voor de verder ontwikkeling van het IRM en de herijking van het Deltaprogramma.

De komende jaren blijven we verder werken aan het Programma IRM en gaan we ons inzetten voor de herijking van het Deltaprogramma, dat in 2026 gereed moet zijn. Dit moet leiden tot een herijkte Voorkeursstrategie voor de Maas (de vorige dateert uit 2021). Hierin blijven we vasthouden aan de wens om te komen tot een 'krachtig samenspel rivierverruiming en dijkversterking'; vertaald in het bestuurlijk credo 'Ruimte waar het kan, dijken waar het moet'.

H3 een duurzame klimaatbestendige inrichting van het watersysteem

Ons doel

Doelstelling is om een zo natuurlijk mogelijk functionerend watersysteem te realiseren dat kan omgaan met zowel langere periodes van droogte, als met zware regenbuien. Op de lange termijn zetten we daarvoor in op een beekdalbrede ontwikkeling, waarbij het water in de beekdalen de ruimte krijgt. Op andere plaatsen zetten we in op ruimte voor water om water te bergen en om water te infiltreren in de bodem. Infiltratie van water in de bodem is zowel belangrijk om wateroverlast tegen te gaan, als om water beschikbaar te houden voor droge perioden. Het verhogen van de 'sponswerking' van het landschap en van de bodem is dan ook een belangrijke opgave bij het realiseren van het klimaatbestendige natuurlijk systeem.

Wat hebben we gerealiseerd

Het realiseren van een beekdalbrede aanpak, het bieden van ruimte voor water en het vergroten van de sponswerking van het landschap en de bodem is een opgave die tijd en geld kost. Gronden moeten worden geruild of verworven en worden ingericht, functies moeten worden veranderd en het grondgebruik en de waterpeilen worden aangepast. Voor de lange termijn is het natuurlijk functionerend watersysteem onze ambitie. Voor de korte en middellange termijn moeten we daarnaast maatregelen nemen om te zorgen dat we nu al kunnen omgaan met te veel en te weinig water. Dat betekent dat we naast de lange termijn maatregelen van het natuurlijk functionerend watersysteem ons op korte en middellange termijn ook richten op technische maatregelen die dit ondersteunen, zoals op afstand bestuurbare stuwen, boerenstuwen, regelbare drainage en slim water geven. Daarbij lag de afgelopen twee jaar in Noord- en Midden Limburg de focus op de aanpak van droogte en in Zuid Limburg op de aanpak van wateroverlast. Maatregelen voor de korte en middellange termijn moeten wel passen binnen de doelstellingen van de Kaderrichtlijn Water (KRW) en lock ins moeten worden voorkomen.

3.1 Klimaatadaptatie en ruimtelijke ordening

We moeten in onze ruimtelijke inrichting meer rekening houden met het veranderende klimaat; met meer weersextremen: langere droge perioden en heviger buien.

Omgevingsverordening

We hebben de omgevingsverordening Limburg aangepast. Zoals aangegeven in het Provinciaal Waterprogramma is de ruimtelijke ordening een belangrijk instrument om beter om te gaan met wateroverlast en droogte. We hebben in het waterprogramma het voornemen opgenomen om aanvullend op de in het besluit kwaliteit leefomgeving (bkl) verplichte watertoets, specifieke regels in de verordening op te nemen die de gemeenten verplichten om bij ruimtelijke ontwikkelingen en ruimtelijke inrichting rekening te houden met het veranderende klimaat: de zogenaamde motiveringsplicht voor klimaatadaptatie. December 2022 hebben Provinciale Staten van Limburg de omgevingsverordening als volgt aangepast:

Artikel 3.5 Klimaatadaptatie

1. De motivering bij een omgevingsplan dat een nieuwe ruimtelijke ontwikkeling mogelijk maakt bevat een beschrijving van:
 - a. de wijze waarop in het plan rekening is gehouden met de risico's en gevolgen van klimaatverandering; en
 - b. de maatregelen en voorzieningen die worden getroffen om de risico's en gevolgen van klimaatverandering te voorkomen of te beperken en de afweging die daarbij is gemaakt.
2. In de beschrijving worden in ieder geval de volgende risico's betrokken:
 - a. wateroverlast;
 - b. overstroming;
 - c. droogte.
3. Bij de beschrijving wordt gebruik gemaakt van de informatie van gemeentelijke, regionale en landelijke stresstest- en overstromingskaarten.

Water en Bodem meer sturend

In het waterprogramma hebben we aangegeven dat water in onze ruimtelijke inrichting een leidend principe moet zijn. In 2023 zijn we gestart met het project Water en Bodem Sturend, om water en bodem meer sturend te maken in de ruimtelijke inrichting. We werken aan een betere informatievoorziening via kaartbeelden en handelingsperspectieven om initiatiefnemers, ontwikkelaars, stedenbouwkundigen, planologen en iedereen die bij ruimtelijke initiatieven betrokken is handvatten te geven om water en bodem een goede plaats te kunnen geven in de ruimtelijke afweging, zodat water en bodem al in een vroeg stadium worden meegewogen. Werktitel is voorlopig; De water en bodem onderlegger. Daarnaast is het principe van water en bodem sturend ook uitgangspunt in onze programma's zoals het programma Waterveiligheid en Ruimte Limburg (WRL) en het Limburgs Programma Landelijk Gebied (LPLG). Water en bodem sturend vormt een bouwsteen voor onze nieuwe omgevingsvisie (POVI) waarmee we in 2024 gaan starten.

3.2 Beekdalen en een duurzaam klimaatbestendig watersysteem

We hebben, zoals aangegeven in het Provinciaal Waterprogramma 'ruimte voor water en waterberging in de laagten en beekdalen' als belang opgenomen in de omgevingsverordening; in artikel 7.5 en 7.6, als kernkwaliteit van de groenblauwe mantel.

Artikel 7.5 Kernkwaliteiten de groenblauwe mantel

1. De kernkwaliteiten in de groenblauwe mantel zijn:
 - a. het groene karakter;
 - b. het visueel-ruimtelijk karakter;
 - c. het cultuurhistorisch erfgoed;
 - d. het reliëf;
 - e. **ruimte voor water en waterberging in de laagten en beekdalen.**
2. De kernkwaliteiten in de groenblauwe mantel zijn nader uitgewerkt in bijlage VIII.

Artikel 7.6 Instructieregels kernkwaliteiten in de groenblauwe mantel

De motivering bij een omgevingsplan dat betrekking heeft op een gebied in de groenblauwe mantel beschrijft:

- a. de in het plangebied aanwezige kernkwaliteiten in de groenblauwe mantel;
- b. de waarde van het plangebied als ecologische verbinding tussen gebieden gelegen binnen het Natuurnetwerk Limburg in het bijzonder met het oog op de impact voor de in het aanwijzingsbesluit aangewezen habitattypen en soorten in de Natura 2000-gebieden (inclusief Natura 2000-gebieden ondergrondse kalksteengroeven) en overige bedreigde soorten die er hun leefgebied hebben;
- c. de waarde van het plangebied met het oog op de instandhouding van de natuurdoeltypen in de aangrenzende gebieden van het Natuurnetwerk Limburg;
- d. **de waarde van het plangebied voor het bieden van ruimte voor water en als waterberging in laagten en beekdalen**
- e. de wijze waarop rekening is gehouden met de waarden onder a tot en met d;

Schaderegeling natuurbeken (Amendement 119 natuurbeken)

Bij de vaststelling van het waterprogramma op 17 december 2021 is door Provinciale Staten het Amendement 119 'Functie natuurbeken' aangenomen. Op basis daarvan is in het waterprogramma toegevoegd: 'Alvorens de functie natuurbek wordt toegekend aan een waterloop of een natuurbek wordt aangelegd, wordt een schaderegeling voor overstromingen overeengekomen in overleg met de eigenaren van land langs de waterloop. Om rechtsongelijkheid te voorkomen, wordt een dergelijke schaderegeling ook overeengekomen in overleg met landeigenaren langs bestaande natuurbeken.' Door waterschap en provincie is onderzoek gedaan naar een schaderegeling. Bij mededeling portefeuillehouder van 25 april 2023 is aan Provinciale Staten medegedeeld dat het

waterbeleid van provincie en waterschap en de uitvoering van het beekherstel reeds in voldoende mate voorziet in het tegengaan van mogelijke natschade bij de herinrichting van natuurbeken. Waarbij gezien de bestaande regelingen voor het tegengaan van schade als gevolg van wateroverlast vanuit het regionale watersysteem een aanvullende schaderegeling voor bestaande en de nog her in te richten natuurbeken geen toegevoegde waarde biedt.

3.3 Herstel watersysteem door beekherstel en beekdalontwikkeling

Uit de gegevens van het waterschap blijkt dat nagenoeg alle 73 kilometers beekherstel uit het Provinciaal Waterprogramma 2022-2027 op dit moment in verkenning of planuitwerking zijn. De realisatie van deze projecten vindt dan vooral in 2025, 2026 en 2027 plaats. Door het waterschap Limburg is in 2022 en 2023 3,7 kilometer beek hersteld, waarvan 0,2 kilometer in een KRW-waterlichaam.

De opgaven gerichte gebiedsaanpak (en DHZ fase 2)

In het waterprogramma is aangegeven dat we in een aantal prioritaire gebieden aan de slag willen gaan om het watersysteem meer als totaal aan te pakken. Hiervoor waren de gebieden Groote Molenbeek en de Geul gedacht. Naar aanleiding van de wateroverlast in 2021 valt de aanpak van de Geul nu onder het programma WRL. Samen met het waterschap zijn wij nog steeds voornemens om het westelijke deel van de Groote Molenbeek als pilot zo veel mogelijk beekdalbreed aan te pakken. Om de beekdalbrede aanpak te ondersteunen hebben we een extra provinciale subsidie beschikbaar gesteld voor gebiedsgerichte projecten die ook bijdragen aan het hydrologische herstel van Natura 2000 gebieden, als financiële aanvulling bij de openstelling van de subsidieregeling die behoort bij het Deltaplan Hoge Zandgronden (DHZ) fase 2. Voor fase 2 is momenteel zo'n € 23 mln. subsidie beschikbaar. Zo'n € 17 mln. daarvan komt uit het Deltafonds en € 6 mln. uit provinciale middelen als extra stimulans voor gebiedsgerichte projecten die bijdragen aan het (hydrologisch) herstel van Natura 2000-gebieden. Gedeputeerde Staten hebben op 19 december 2023 tot deze openstelling besloten. In 2024 verwachten wij de aanvragen voor projecten. De projecten dienen bij te dragen aan het herstel van het watersysteem, met name aan het tegengaan van droogte, bijvoorbeeld door het water langer en beter vast te houden en meer te infiltreren. Hiermee geven we invulling aan de doelen van het waterprogramma.

Maatregelen vanuit Programma natuur

Vanuit de subsidieregeling Programma natuur (gefinancierd door de SPUK programma Natuur 1 van het rijk) heeft het waterschap Limburg € 7,8 mln. ontvangen om 60-70 op afstand bestuurbare stuwen te realiseren, 18 regelbare stuwen en ca. 200 boerenstuwen. Binnen deze subsidie worden ook 5 waterbuffers als pilot voorzien van een bestuurbare leegloop, zodat ze gebruikt kunnen worden om water vast te houden. De planvoorbereidingen zijn in 2023 gestart, de uitvoering zal vanaf 2024 starten. Voor deze maatregelen geldt dat zij bijdragen aan het beter en langer vasthouden en beter kunnen regelen van het water rond de Natura 2000-gebieden en daarmee aan het tegengaan van droogte, met daarbij de mogelijkheid om bij zware neerslag en hoge waterstanden snel(ler) op afstand in te grijpen. Daarmee zijn voorwaarden gegeven om hogere waterpeilen te kunnen hanteren. De afspraken over de peilen en de peilen zelf moeten in een vervolgfase gerealiseerd worden. We richten ons daarbij op verdere uitwerking in het LPLG.

Daarnaast heeft het waterschap vanuit de regeling SPUK programma Natuur € 2,8 mln. ontvangen voor de bestrijding van de grote watervlucht. De bestrijding hiervan is in 2022 gestart.

Landbouw, en Platteland Ontwikkel Programma POP3

In het Provinciaal waterprogramma hebben we aangegeven om de Europese plattelandssubsidieregeling POP-3 in te willen zetten om waterkwantiteits en -kwaliteitsdoelen met behulp van agrariërs en grondbezitters te willen realiseren. Het doel van de openstelling van paragraaf 6 uit POP3, het platteland ontwikkel programma, is het stimuleren van verbeteringen van de grondwater en bodem kwaliteit door het subsidiëren van projecten door grondeigenaren, met name agrariërs, in samenwerking met het Waterschap voor de (her)inrichting of transformatie van het watersysteem voor landbouw-, water- en klimaatdoelen.

In de afgelopen jaren heeft het Waterschap in samenwerking met agrariërs en met behulp van POP-3 subsidie gewerkt aan het verbeteren van het watersysteem in de gebieden Waterbloem & Neer, Ysselsteyn en Meerselsepeel-Kempensberg. In deze gebieden heeft het Waterschap beekherstel maatregelen genomen om het systeem meer waterrobuust in te richten. Daarnaast hebben omliggende agrariërs in de gebieden maatregelen genomen tegen erfafspoeling van nutriënten.

Met de POP-3 openstellingen fysiek water en fysiek landbouw konden agrariërs subsidie aanvragen voor fysieke investeringen voor 5 verschillende categorieën. Een van deze categorieën ging over water: Waterkwaliteit, droogte en wateroverlast. In totaal zijn hier 10 vragen voor ingediend die allen betrekking hadden op de volgende onderwerpen:

- materieel voor bewerking van percelen om kans op afspoeling te reduceren;
- waterbeheervoorzieningen ter verlaging van risico's op verontreiniging door erfafspoeling of afvalwater;
- ondergrondse waterberging en bovengrondse wateropvang inclusief hemelwateropvang.

Samen met landbouwers hebben wij in waardennetwerken gewerkt aan verbetering van de landbouwpraktijk. Met name voor de Lely teelt. Zie hiervoor paragraaf 4.2

3.4 Stedelijk waterbeheer en klimaatadaptatie

We hebben in het waterprogramma aangegeven dat gemeenten een leidende rol hebben in de aanpak van wateroverlast, hittestress en droogte in het stedelijk gebied. We hebben aangegeven de gemeentelijke samenwerking in de (water)werkregio's te willen ondersteunen, het uitwisselen van kennis te willen stimuleren, evenals het afkoppelen van regenwater en het tegengaan van riooloverstorten op het oppervlaktewater. Daarvoor hebben we deelgenomen in de werkregio's en geparticipeerd in, en bijgedragen aan de samenwerking van de werkregio's in het BROL (Bestuurlijk Regionaal Overleg Limburg). We hebben een tweetal kennissessies georganiseerd en in samenwerking met de gemeenten de geactualiseerde Beslisboom Verantwoord Afkoppelen ontwikkeld. Deze laatste wordt nu als pilot toegepast in de westelijke mijnstreek. We hebben de afkoppel regeling (Klimaatadaptieve stad) ondersteund. We ondersteunen de communicatie naar de burgers toe via deelname in de website: www.Waterklaar.nl

We hebben aangegeven initiatieven van gemeenten op het gebied van klimaatadaptatie te willen ondersteunen. Dit hebben we onder meer gedaan door financiële bijdragen aan het project groene

schoolpleinen en gaan we doen door per waterregio klimaatadaptieve projecten financieel te ondersteunen.

Kennisconferentie Omgaan met extreem weer in het Evoluon

Op 20 oktober 2022 namen veel Limburgse gemeenten deel aan de kennisconferentie omgaan met extreem weer die door het klimaatplatform Zuid Nederland werd georganiseerd. De provincie Limburg is een van de partijen die participeert in het klimaatplatform.

Bezoek Green village waterstraat Delft

Om Limburgse waterambtenaren van gemeenten, waterschap, WML en provincie kennis te laten maken met de laatste ontwikkelingen op het gebied van stedelijke klimaatadaptatie bezochten we in april 2023 met een groep de waterstraat van de Green village in Delft.

Groene schoolpleinen

Tussen juli 2022 en januari 2023 heeft de provincie een subsidietraject opgezet voor het stimuleren van groene schoolpleinen. Door bestaande, verharde, schoolpleinen te transformeren naar een groen schoolplein wordt de leefbaarheid, klimaatbestendigheid en waterrobuustheid in het gebied verbeterd. Aan de waterdoelen (infiltratie bevorderen en meer water vasthouden) werd bijgedragen door het vergroten van de doorlatendheid van het oppervlak door stenen te vervangen door een waterdoorlatende ondergrond. Zo wordt wateroverlast verminderd en kan het geïnfiltreerde water weer gebruikt worden in drogere perioden. Vanuit het waterprogramma is € 190.000 bijgedragen. In het totaal zijn 40 schoolpleinen aangepakt voor een totaalbedrag van € 777.565.

In het nieuwe coalitieakkoord 2023-2027 is opgenomen dat de provincie groene schoolpleinen wil blijven stimuleren, waarbij het multifunctioneel gebruik ervan onderzocht dient te worden. Dit heeft in 2024 een plaats gekregen in het beleidskader Leefbare Steden en dorpen en is in het leefbaarheidsfonds opgenomen.

Ondersteunen gemeenten bij klimaatadaptieve projecten

De provincie heeft € 850.000 beschikbaar gesteld voor klimaatadaptieve projecten in het stedelijk gebied. Hiervoor zijn de vier werkregio's gevraagd om een project in te dienen namens de gemeenten uit de regio. Deze werkregio's hebben de afgelopen jaren gewerkt aan klimaatadaptieve projecten voor het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie (DPRA). Nu dit traject is beëindigd, gaan we samen met de werkregio's een vervolg geven aan het stimuleren van klimaatadaptieve projecten via de provinciale bijdrage. De werkregio's bereiden nu hun aanvragen voor en de verwachting is dat deze in 2024 worden ingediend en dat dan snel daarna de uitvoering kan starten. De projecten dragen bij aan het beter kunnen omgaan met wateroverlast en/of droogte. Projecten in lijn met DPRA worden veelal ingezet in de bebouwde omgeving om wateroverlast of droogte te verminderen en om een beter bewustzijn te creëren bij de burgers. De projecten vinden veelal in de directe omgeving van inwoners plaats en komen voort uit lokale knelpuntanalyses.

3.5 Waterbeschikbaarheid (tegengaan van verdroging)

In de verdrogingsgevoelige gebieden van Limburg, met name in Noord- en Midden Limburg zijn we bezig met de omslag van water snel afvoeren naar water zo veel mogelijk vasthouden. Daarvoor hebben we samen met waterschap en andere partijen de aanpak waterbeschikbaarheid opgezet.

Analyse waterbeschikbaarheid

In een gezamenlijk onderzoek³ van provincie, waterschap en betrokken partijen is provincie breed getoetst of er in de toekomst voldoende water aanwezig zal zijn, wanneer we rekening houden met autonome veranderingen in het watergebruik, klimaatverandering (volgens de scenario's KNMI 2014) en autonome maatregelen uit de Limburgse Integrale Watersysteem Analyse (LIWA). Uit het onderzoek volgt dat er in droge jaren op verschillende plaatsen niet genoeg water zal zijn om aan de doelstellingen en wensen van de verschillende functies te voldoen.

Waterstromen

In juni 2022 is het rapport 'Waterstromen' opgeleverd dat op verzoek van de Bestuurlijke Klimaatadaptatietafel Limburg (BKaL) was opgesteld. Dit rapport was het vertrekpunt voor de aanpak waterbeschikbaarheid waarbij we willen zorgen voor de beschikbaarheid van voldoende zoet water en een daarop afgestemd gebruik, waarbij het wateraanbod in balans is met het watergebruik.

Intentieverklaring voldoende zoetwater

Op 17 november 2022 hebben betrokken partijen van de Bestuurlijke Klimaatadaptatietafel Limburg (provincie, waterschap, waterleidingbedrijf, gemeenten, Rijkswaterstaat, LLTB en belangenorganisaties) de intentieverklaring 'voldoende zoetwater' ondertekend. Hierin zijn afspraken gemaakt om langs twee sporen te komen tot een aanpak van de droogteproblematiek. Via het spoor van meer water beschikbaar maken en via het spoor van het watergebruik beperken.

Verkenning waterbeschikbaarheid Limburg

Als vervolg op de analyse waterbeschikbaarheid en het rapport Waterstromen zijn we in 2022/2023 gestart met de verkenning waterbeschikbaarheid Limburg. Dit is een verkenning naar maatregelen om het wateraanbod te vergroten en de watervraag te verkleinen. Deze verkenning kijkt naar verschillende typen maatregelen zoals het vasthouden van water, aanvoeren van water van elders, aanpassen van functies en het verminderen van watergebruik, waarvan de effecten voor een aantal aparte gebiedstypen worden berekend. De resultaten komen naar verwachting juni 2024 beschikbaar en vormen dan, samen met maatregelen uit de Limburgse Integrale Watersysteem Analyse (LIWA) bouwstenen voor de verdere aanpak waterbeschikbaarheid, voor het LPLG en voor een convenant voldoende water in 2025.

Amendement 120 Stand Still beregeningsputten

Via amendement 120 is door Provinciale Staten gevraagd om in het waterprogramma op te nemen dat het stand still beleid voor beregeningsputten buiten de bufferzones wordt beëindigd. Dit is in de tekst van het vastgestelde waterprogramma opgenomen. Voor de uitwerking van dit beleid hebben we via een mededeling portefeuillehouder van 19 april 2022 aangegeven dat we dit onderdeel laten

³ Analyse waterbeschikbaarheid provincie Limburg, oktober 2020

uitmaken van de aanpak waterbeschikbaarheid en dat we daarvoor de input van de verkenning waterbeschikbaarheid zullen gebruiken.

Deltaplan Hoge Zandgronde fase 1

Via de subsidieregeling van het Deltaplan Hoge Zandgronden fase-1 ondersteunen we partijen in het uitvoeren van zoetwatermaatregelen binnen Limburg. De zoetwatermaatregelen hebben tot doel om water te conserveren, om de grondwatervoorraad aan te vullen en/of om de watervraag te verminderen eventueel in combinatie met het aanpassen van het grondgebruik. Zo mogelijk worden andere wateropgaven zoals waterkwaliteit of wateroverlast meegenomen. (zie ook 3.3. de opgavengerichte gebiedsaanpak)

In de periode 2022-2023 zijn DHZ fase1 projecten uitgevoerd op het vlak van afkoppelen en infiltreren, aanleg van klimaatbuffers, flexibel peilbeheer, plaatsen van stuwtjes, beekdalbrede aanpak, verondiepen van waterlopen, verbeteren van de bodem en aanleggen van groen-blauwe structuren.

De uitvoering van een klein aantal projecten uit fase-1 loopt nog door qua tijdsplanning en wordt uiterlijk in 2024 afgerond.

3.6 Regionale wateroverlast en normering regionaal watersysteem.

De watersnoodramp van juli 2021 heeft er toe geleid dat we in 2022 en 2023 in met name Zuid Limburg sterk hebben ingezet op de aanpak van wateroverlast en overstromingen. We hebben deelgenomen aan de door de minister van I&W ingestelde Beleidstafel wateroverlast en hoogwater, we hebben samen met het waterschap door het onderzoeksinstituut Deltares een watersysteem analyse laten uitvoeren en hebben samen met het rijk, het waterschap en de Limburgse gemeenten het programma Waterveiligheid en Ruimte Limburg (WRL) ingericht.

Daarnaast zijn er door het waterschap via het programma Water in Balans (WiB) maatregelen genomen om knelpunten in het watersysteem aan te pakken zodat kan worden voldaan aan de huidige normering tegen wateroverlast. In het gebied Slenaken zijn dusdanige maatregelen genomen dat in 2024 aan Provinciale Staten zal worden voorgesteld om een hogere beschermingsnorm voor de bebouwde kern van Slenaken vast te stellen. In een samenwerking van het programma WRL bekijken we op advies van de Beleidstafel wateroverlast en hoogwater of een meer risicogestuurde normering een beter instrument kan zijn dan de huidige normeringssystematiek.

Bestuursovereenkomst waterveiligheid en Ruimte; start programma WRL

Op 14 juli 2022 hebben de Limburgse gemeenten, waterschap en provincie samen met minister Harbers van I&W de bestuursovereenkomst waterveiligheid en Ruimte gesloten. Partijen spreken daarin af om de komende jaren gezamenlijk € 600 mln. te investeren in de verbetering van de veiligheid van het regionale watersysteem. Vanaf dit moment kan ook het programma Waterveiligheid en Ruimte Limburg(WRL) formeel aan de slag om vorm aan deze opgave te geven.

Beleidstafel wateroverlast en hoogwater

Na de watersnoodramp van juli 2021 heeft de minister van Infrastructuur en Waterstaat de Beleidstafel wateroverlast en hoogwater ingesteld om te adviseren over maatregelen en vervolgstappen naar aanleiding van de ramp. Het eindadvies 'Voorkomen kan niet, voorbereiden wel' is op 19 december 2022 aan de tweede kamer aangeboden. Wij hebben actief geparticipeerd in de beleidstafel en de verschillende daarbij behorende werkgroepen. Met een groot aantal van de aanbevelingen zijn of gaan we (al dan niet via het programma WRL) aan de slag zoals de bovenregionale stresstest, de risicogestuurde normering, meerlaagsveiligheid en Water en bodem sturend.

Watersysteemanalyse Deltares

Waterschap en Provincie hebben het kennis- en onderzoeksinstituut Deltares gevraagd om de gebeurtenissen van juli 2021 te onderzoeken: wat is er gebeurd, wat waren de gevolgen voor het watersysteem en welke typen maatregelen zijn mogelijk. Het eindrapport: 'Een watersysteemanalyse - wat leren we van het hoogwater van juli 2021?' is in januari 2023 afgerond en is via twee goed bezochte webinars gepresenteerd aan belangstellenden. Voor Statenleden is voorafgaande aan de webinars een aparte presentatie gegeven. Belangrijkste conclusie van het rapport is dat de regionale wateren als systeem moeten worden aangepakt. Een andere conclusie is dat voor het verhogen van de beschermingsnorm voor bebouwde kernen in Zuid-Limburg tot 1:100 zeer omvangrijke en ingrijpende maatregelen nodig zouden zijn. Het rapport vormt de basis voor het programma Waterveiligheid en Ruimte Limburg (WRL). De ambitie in dit programma blijft conform het Provinciaal Waterprogramma om waar mogelijk (maatregelen haalbaar, betaalbaar en inpasbaar) ook in Zuid-Limburg een 1:100 beschermingsnorm te bereiken.

Opbouwplan WRL

Op 31 mei 2023 is het opbouwplan van het programma WRL aan Provinciale Staten aangeboden. Dit opbouwplan geeft de inrichting, de opbouw en de koers voor de komende jaren van het programma WRL aan. Er wordt gewerkt met 3 sporen; het nemen van fysieke maatregelen, water en bodem sturend en verhoging van het bewustzijn en de zelfredzaamheid van de inwoners.

De voortgang van het programma WRL wordt halfjaarlijks gerapporteerd in een voortgangsrapportage. Deze voortgangsrapportages zullen naar verwachting in het kader van de rapportages over het 'groot project' als bijlage ter kennisname aan Provinciale Staten aangeboden worden.

Provinciale financiële bijdrage aan aanpak wateroverlast en verbetering waterveiligheid

Op 30 september 2022 hebben Provinciale Staten van Limburg in hun vergadering besloten om € 50 mln. bij te dragen aan de aanpak van de wateroverlast en de verbetering van de waterveiligheid. In eerste instantie is daarvan € 20 mln. bedoeld voor het regionale systeem en een gelijk bedrag voor het aanpakken van de knelpunten in de Maas bij Venlo en Maastricht. De laatste € 10 mln. wordt in een later stadium verder gespecificeerd. Voorafgaande aan deze vergadering hebben Provinciale Staten het werkplan van het programma WRL: "Samen naar een waterrobuust Limburg; Limburg in eendracht, slagkracht en daadkracht" ontvangen.

Normering en aanpak wateroverlast regionaal watersysteem

Provinciale Staten zijn, op basis van de waterwet, bevoegd tot het vaststellen van de normering voor wateroverlast uit het regionale watersysteem. De normering bepaalt de opgave voor het waterschap: waar momenteel niet aan de normering wordt voldaan is sprake van een knelpunt dat door het waterschap uiterlijk in 2035 opgelost moet worden. Het waterschap werkt hier voortvarend aan, voor een groot deel via het programma “Water in Balans”.

De Water in Balans projecten Schelkensbeek, Eckeltsebeek en Lange Gracht (Wijlre-Ubachsberg) zijn in 2023 afgerond. In 2022 zijn geen projecten opgeleverd. Gebiedspilots Meerssen en Oirsbeek zijn in uitvoering waarbij veel wordt geleerd voor de aanpak in de andere projecten. Eveneens in uitvoering is het project Mechelderbeekdal. Diverse projecten zijn in voorbereiding zoals Hulsberg-Wijnandsrade, Noorbeek en Hekerbeek-kern Valkenburg.

Motie 2813 Waterveiligheidsnorm bebouwd gebied Heuvelland op zelfde peil rest van Nederland

Door Provinciale Staten is bij de vaststelling van het waterprogramma in december 2021 een motie aangenomen om te onderzoeken op welke manier de waterveiligheidsnorm in het Heuvelland op 1:100 kan worden gebracht, zodat bewoners en bedrijven hier dezelfde bescherming genieten tegen watersnood als in de rest van Nederland en Limburg. Voor de beantwoording van de motie is gebruik gemaakt van de watersysteemanalyse die door het kennisinstituut Deltares is uitgevoerd. De Staten zijn via een informatiesessie op 13 januari 2023 en via een mededeling portefeuillehouder van 7 februari geïnformeerd. Conclusie was dat uitgegaan moet worden van een aanpak voor het hele stroomgebied en dat het onverstandig is om daaraan voorafgaande overal een normering van 1:100 vast te stellen voor bebouwd gebied in Zuid-Limburg. Dit zou namelijk kunnen leiden tot vele grootschalige maatregelen met zeer groot ruimtebeslag, een enorme landschappelijke opgave en ongetwijfeld grote maatschappelijke impact en hoge kosten.

Vragen door Staten en pers gesteld

In 2022-2023 zijn zowel door Provinciale Staten, door de pers als door burgers vragen gesteld over de normering voor wateroverlast. De strekking van deze vragen was in vrijwel alle gevallen of een hogere normering (beter beschermingsniveau) wenselijk is. Zo heeft een aantal monumenten in Limburg geen norm vanwege de ligging in het buitengebied. In het Heuvelland is de norm voor bebouwde gebieden in beekdalen 1:25 per jaar terwijl dit in de meeste andere bebouwde gebieden in Nederland 1:100 per jaar is. Beide gevallen waren aanleiding tot vragen.

In veel gevallen past een hogere norm niet in het beleid (zoals voor solitaire bebouwing in de groenblauwe mantel) of is een hogere norm niet realistisch omdat maatregelen om aan deze norm te voldoen niet ruimtelijk inpasbaar en/of niet betaalbaar zijn (met name in het Heuvelland).

Niettemin is in sommige gevallen wel een hogere norm mogelijk. Aanpassingen van de norm worden aan Provinciale Staten voorgelegd.

Aanpassingen normering

In 2023 is een voorstel voor aanpassing van de normeringskaart voorbereid. Dit voorstel wordt begin 2024 ter visie gelegd met gelegenheid voor inspraak. Volgens planning wordt dit voorstel in september 2024 aan Provinciale Staten voorgelegd. Het voorstel houdt in dat op sommige plaatsen de norm wordt verhoogd. Meest in het oog springend is de verhoging van de norm in Slenaken. Deze normverhoging komt voort uit de ambitie om in het Heuvelland waar maatregelen betaalbaar en

inpasbaar zijn, een norm van 1:100 te realiseren. In Slenaken bleken maatregelen uitvoerbaar (en zijn uitgevoerd) die een beschermingsniveau van 1:100 bieden. Daarnaast zijn in dit voorstel ook enkele correcties van de normeringskaart opgenomen waar ten onrechte een te hoge of te lage norm was toegekend. Bij dit voorstel is ook een verduidelijking van de toelichting bij de Omgevingsverordening inbegrepen, zoals in het Waterprogramma is aangekondigd.

Risicogestuurde normering

Tegelijkertijd wordt er op initiatief van het programma Waterveiligheid en Ruimte Limburg een pilot voor het invoeren van een meer risicogestuurde normering uitgevoerd. Daarmee zou het overstromingsrisico nog effectiever kunnen worden beperkt, met prioriteit voor de plekken waar de grootste risico's aanwezig zijn. Deze pilot komt voort uit de landelijke Beleidstafel wateroverlast en hoogwater die eind 2022, naar aanleiding van de overstromingen in 2021, een rapport met 21 aanbevelingen heeft uitgebracht.

3.7 Buitenland

We hebben in het waterprogramma aangegeven om in de periode 2022-2027 minimaal 1 grensoverschrijdend project in gang te zetten waarbij beroep wordt gedaan op Europese middelen.

In 2022-2023 hebben wij samen met onze buitenlandse partners in de Euregio Maas-Rijn geprobeerd om een Interreg project voor de ontwikkeling van ruimtelijke maatregelen ter vermindering van het overstromingsrisico op te zetten (FENICE). In een ver gevorderd stadium heeft de Euregio besloten om aan dit project geen prioriteit te geven, maar het geld te besteden aan twee andere Interreg projecten om de waterveiligheid in de Euregio te verbeteren. Het Waterschap Limburg heeft in die twee projecten (EM Flood Resilience en MARHETAK) geparticipeerd en die projecten zijn inmiddels succesvol afgerond. Voorts waren wij als beoogd “associated partner” betrokken bij pogingen om gezamenlijk met binnen- en buitenlandse partners in het Maasstroomgebied het Interreg NW Europa project MICCA (Meusan initiative for climate change adaptation) op te zetten, onder trekkerschap van het Franse EPAMA. Dit project zou worden gericht op het tegengaan van droogte en watertekorten in het stroomgebied van de Maas. Voor dit project bleek het niet mogelijk om een geschikte Waalse partner te vinden. Dat is de belangrijkste reden waarom dit project niet op Europese subsidie kan rekenen en het projectvoorstel niet zal worden ingediend.

We hebben in het waterprogramma aangegeven dat we in internationaal verband streven naar win-win situaties over de grenzen heen. We stemmen daarom ons beleid inzake de KRW en de ROR (Europese Richtlijn Overstromingsrisico's) met onze burens af, via reguliere grensoverschrijdende overleggen met Duitsland, Vlaanderen en Wallonië. Binnen het Nederlandse deel van het Maasstroomgebied coördineren we onze inzet via de werkgroep Buurlanden.

Recent hebben we een overeenkomst gesloten met vier Belgische gemeenten, waarbij ook de provincie Luik aansluit en de Service Public Wallonie, om samen grensoverschrijdend onderzoek te doen in het stroomgebied van de Geulen en gezamenlijk maatregelen te nemen.

We hebben in 2022-2023 diverse overleggen gevoerd met onze partners in Duitsland, Vlaanderen en Wallonië. Ook hebben wij als werkgroep lid deelgenomen in de Internationale Maascommissie. In deze overleggen hebben we ons beleid afgestemd, met specifieke aandacht voor de verplichtingen van de KRW en de ROR. Om daadwerkelijk te komen tot win-win situaties blijkt lastig, maar recentelijk zijn onder de vlag van het programma Waterveiligheid en Ruimte Limburg concrete stappen gezet om samen met Waalse partners in het Geulstroomgebied tot de uitvoering van

maatregelen te komen die een grensoverschrijdend reducerend effect hebben op de overstromingskansen.

Voor de KRW hebben we gezamenlijk met de buitenlandse partners factsheets opgesteld met informatie over de huidige status van de waterlichamen. Hiermee identificeren we knelpunten, oorzaken en gaan we tot oplossingen proberen te komen.

In verband met het beëindigen van de bruinkoolwinning in Duitsland voeren wij regelmatig overleg over de gevolgen voor zowel het grondwater als het oppervlaktewater. ([zie ook paragraaf 5.4 Bruinkoolwinning](#))

3.8 Wat gaan we in de komende periode doen voor de duurzame klimaatbestendige inrichting van ons watersysteem.

De volgende vier jaren van de looptijd van het waterprogramma (2024-2027) werken we met betrekking tot de duurzame klimaatbestendige inrichting van ons watersysteem aan het volgende:

Via de aanpak waterbeschikbaarheid gaan we met het waterschap en andere partners aan de slag om het gebruik en de beschikbaarheid van water in balans te brengen. Enerzijds door het gebruik waar mogelijk te beperken, anderzijds door maatregelen te (laten) nemen die voor meer beschikbaar water zorgen. De komende jaren zullen we als onderdeel van de aanpak waterbeschikbaarheid samen met het waterschap in overleg gaan met alle watergebruikende partijen om te komen tot afspraken over het verminderen van het watergebruik.

Het programma LPLG is, naast onder meer de subsidieregeling DHZ fase-2, een belangrijk uitvoeringsinstrument om de doelen van waterbeschikbaarheid op het gebied van een gorter beschikbaarheid van water te bereiken. In het NPLG zijn opgaven opgenomen om de sponswerking van de zandgebieden te vergroten, de waterpeilen te verhogen en het grondwaterverbruik te beperken.

We ondersteunen financieel met behulp van de subsidieregeling DHZ fase-2 partijen bij het uitvoeren van projecten die bijdragen aan voldoende zoetwater en aan een opgaven gerichte gebiedsaanpak. Daarbij kijken we naar meekoppelkansen en integraliteit met andere (water)opgaven.

Medio 2025 willen we afspraken en maatregelen met over waterbeschikbaarheid met alle waterpartijen uit de bestuurlijke klimaatadaptatietafel in een convenant vastleggen.

Via subsidies aan de vier gemeentelijke (water)werkregio's zullen we klimaatadaptieve projecten in deze regio's vanaf 2024 financieel ondersteunen.

Met het Waterschap Limburg gaan we in het kader van het Limburgs Programma Landelijk Gebied in overleg over het aanpassen van het waterpeil. In de kamerbrief van de minister van I&W is als structurerende keuze opgenomen dat het waterpeil in de zandgebieden met 10-50 centimeter zou moeten stijgen. De mogelijkheden hiervoor en de potentiële conflicten (te grote vernatting op laag liggende percelen) met de daarbij behorende oplossingen (bijvoorbeeld andere teelten schadevergoedingen, functiewijzigingen etc.) moeten goed in beeld worden gebracht. De gebiedsprocessen van het LPLG zijn hiervoor wat ons betreft het juiste middel.

Ook gaan we met het Waterschap Limburg en de landbouw invulling geven aan een nieuw beleid voor grondwateronttrekkingen.

Voor het vergroten van de sponswerking van de bodem is de bodemkwaliteit van groot belang. Gedeputeerde Staten hebben in het coalitieakkoord 2023-2027 aangegeven de kwaliteit van de bodem te willen verbeteren via een masterplan bodem. Vooral het verhogen van het organische stof gehalte met ruwe organische stof (stro etc.) en het verbeteren van het bodemleven (wormen etc.) zorgen ervoor dat de bodem meer water kan opnemen.

We zijn voornemens om initiatiefnemers, ontwikkelaars, architecten en planologen te ondersteunen in het toepassen van water en bodem sturend in de ruimtelijke ordening door het maken van een water en bodem onderlegger met signaleringskaarten en handelingsperspectief.

Naar aanleiding van het advies van de Beleidstafel wateroverlast en hoogwater werken wij samen met het rijk en de andere provincies aan bovenregionale stresstesten. De gebeurtenissen in juli 2021 hebben laten zien dat we ons op grootschaliger buien moeten voorbereiden, die in een groter gebied kunnen vallen. Voor de stroomgebieden van Geul, Gulp, Geleenbeek en Roer, kan de watersysteemanalyse van Deltares als basis dienen.

We gaan de komende jaren bezien hoe we het voornemen uit het waterprogramma om via de omgevingsverordening het stedelijk waterbeheer in gemeentelijke plannen te stimuleren kunnen vormgeven.

Naar verwachting zal het programma WRL vanaf 2024 starten met het proces van een stroomgebiedsaanpak van het watersysteem van de Geul, Gulp, Geleenbeek en Roer. Voorafgaande aan deze stroomgebiedsaanpak zal de aanpak van een aantal urgente knelpunten en kansen worden opgepakt, de zogenoemde quick wins. Daarnaast worden maatregelen vanuit de sporen water en bodem sturend en zelfredzaamheid opgeleverd.

We werken samen met het programma WRL aan het vormgeven van een risico gestuurde benadering van de wateroverlast als mogelijke vervanger van of aanvulling op de huidige normering.

We verwachten dat wanneer het programma WRL maatregelen gaat uitvoeren in de stroomgebieden, dit zal leiden tot aanpassingen van de normering wateroverlast. Hiervoor zullen dan voorstellen aan Provinciale Staten worden voorgelegd.

H4 Een ecologische gezond watersysteem

Ons doel

De doelstelling is het ontwikkelen van een ecologische gezond watersysteem in Limburg door het scheppen van de juiste condities, zoals schoon water, voldoende water en de juiste hydromorfologische condities. Vooral het verbeteren van de waterkwaliteit is een belangrijke opgave. De hoge concentraties nutriënten in zowel het grondwater als het oppervlaktewater vormen een belemmering voor het bereiken van de doelen.

De doelen voor dit hoofdstuk op het gebied van beekherstel, vistrappen, verbeteren van het effluent van waterzuiveringsinstallaties, het tegengaan van riooloverstorten op kwetsbare waterlopen, het terugdringen van de overbelasting van grond- en oppervlaktewater met nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen, het op orde brengen van de watercondities voor de grondwater afhankelijke Natura 2000-gebieden en het voorkomen van een verdere daling van de druk in de Roerdalslenk komen overeen met de doelen van de EU-Kaderrichtlijn water (KRW) en de Grondwaterrichtlijn. Eis van de Kaderrichtlijn water is dat de hiervoor benodigde maatregelen uiterlijk in 2027 genomen zijn, behoudens de toepassing van de uitzonderingsbepalingen van de KRW.

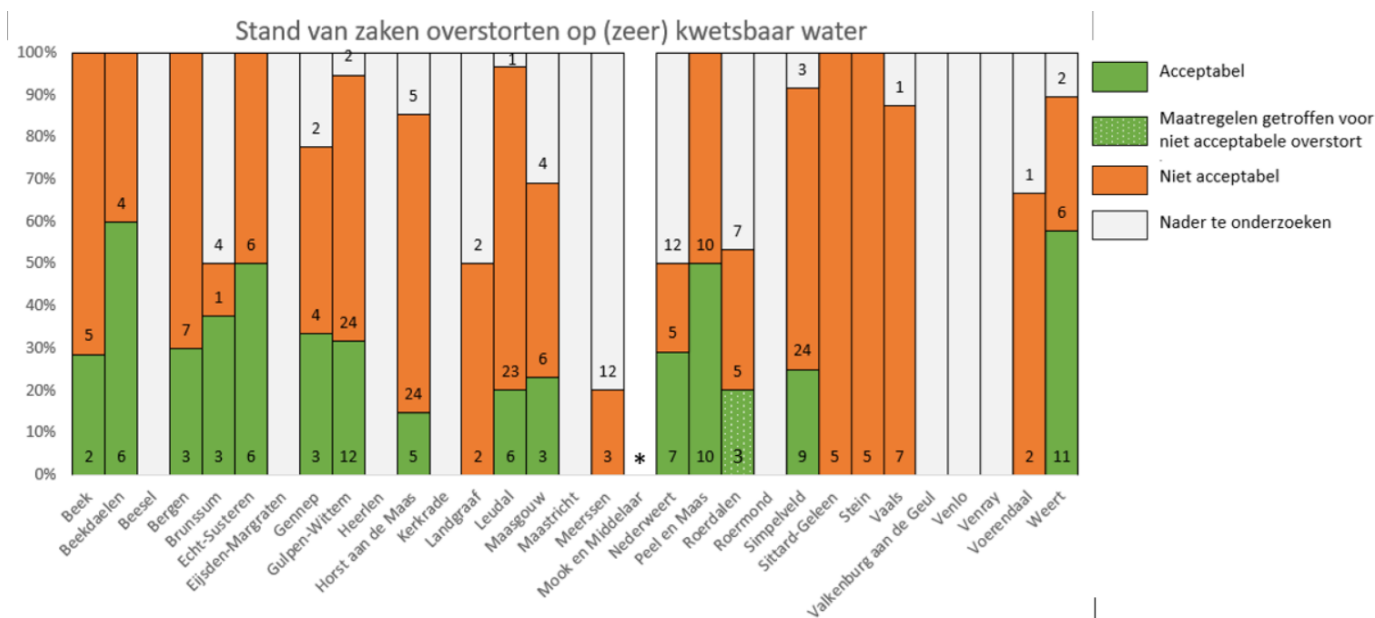
Wat hebben we gerealiseerd

4.1 maatregelen voor de beken en overige waterlopen (oppervlaktewaterlichamen)

Verschillende partijen, regionaal, landelijk en internationaal, dragen verantwoordelijkheid voor de tijdige uitvoering van KRW-maatregelen. In onderstaande tabel en grafiek is de voortgang van een aantal belangrijke regionale maatregelen vermeld

	restopgave 2022-2027	afgerond ultimo 2023	in uitvoering ultimo 2023
beekherstel	73,3 km	0,2 km	63,6 km
verbeteren RWZI's	6 stuks	1 stuk	1 stuk
aanpakken vismigratieknelpunten	25 stuks	0 stuks	17 stuks

Bovenstaande tabel geeft de stand van zaken betreffende de restopgave voor de periode 2022-2027 weer. In de voorgaande periodes 2009-2015 en 2016-2021 zijn ook een groot aantal maatregelen voor beekherstel en het wegnemen aanpakken vismigratieknelpunten getroffen. Opmerking verdient dat in de tabel beekherstel van oppervlaktewaterlichamen (voor de KRW aangewezen grotere beken) is vermeld. Daarnaast wordt in een aantal kleinere beken beekherstel uitgevoerd.

*) In deze gemeente zijn geen overstorten op (zeer) kwetsbaar oppervlaktewater

Het verminderen van de overstortfrequentie op aangewezen (zeer) kwetsbare waterlopen is nodig om te kunnen voldoen aan de eisen die de KRW stelt. Het waterschap voert met individuele gemeenten gesprekken over het treffen van maatregelen. Door middel van het aanvalsplan waterkwaliteit (zie hierna) zullen wij gemeenten hierin ondersteunen.

Het verminderen van de belasting van grond- en oppervlaktewater met nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen uit de landbouw is een andere belangrijke maatregel, nodig voor doelbereik, waarvoor het rijk primair verantwoordelijkheid draagt. Verwachting is dat recent aangescherpt landelijk beleid ten aanzien van nutriënten niet overal tijdig voldoende effect zal sorteren.

Aanvalsplan waterkwaliteit

In het coalitieakkoord 2023-2027 wordt de zorg geuit dat de doelen van de KRW niet overal tijdig gehaald worden. Daarom wordt ingezet op een aanvalsplan waterkwaliteit, waarmee gericht een aantal regionale maatregelen ter verbetering van de waterkwaliteit kunnen worden versneld. Het aanvalsplan is aan Provinciale Staten gepresenteerd als onderdeel van het beleidskader 'Perspectief voor het Landelijk Gebied'.

Doel van het provinciale aanvalsplan waterkwaliteit is om op korte termijn met de beschikbare intensiveringsmiddelen de uitvoering van een aantal maatregelen ter verbetering van de waterkwaliteit te bevorderen en daarmee een bijdrage te leveren aan het bereiken van de KRW-doelen. Daarbij wordt gedacht aan de volgende maatregelen:

- a. de aanpak van riool-overstorten
- b. het uitvoeren van waardenetwerken (demonstratieprojecten gericht op verminderen van emissies van nutriënten en bestrijdingsmiddelen)
- c. afstemming over waterhoeveelheid in de diepe Roerdalslenk
- d. borgen van de afkoppeltabel
- e. de actualisatie van vergunningen.

Het aanvalsplan zal in 2024 worden vastgesteld en daarna in uitvoering komen.

4.2 Maatregelen voor de verbetering van de kwaliteit en de kwantiteit van het grondwater

In hoofdstuk 3 zijn verschillende maatregelen genoemd die bijdragen aan de verbetering van de grondwaterkwantiteit. Via onder meer het uitvoeren van Duurzaam Schoon Grondwater en van waardenetwerken dragen we bij aan de verbetering van de grondwaterkwaliteit.

Duurzaam schoon grondwater (DSG)

In het project Duurzaam schoon grondwater (DSG) worden landbouwers in grondwaterbeschermingsgebieden geadviseerd over aanpassingen in de bedrijfsvoering en bemesting waarmee een reductie van de uitspoeling van nutriënten naar het grondwater kan worden bereikt. In DSG werken LLTB, WML en provincie samen. Aan het project namen in 2023 meer dan 200 landbouwers deel (72% van het landbouwareaal in bedoelde gebieden). Gebleken is dat in 6 van de 12 grondwaterbeschermingsgebieden de nitraatnorm gebiedsgemiddeld wordt gehaald en in 3 andere gebieden wordt benaderd. Intentie is om het project in te bedden in de integrale gebiedsgerichte aanpak van het Limburgs Programma Landelijk Gebied, waarbij 2024 als overgangsjaar zou gelden, waarin DSG wordt voortgezet met financieringen uit rijksmiddelen. Op landelijk niveau zijn nog geen besluiten genomen over financiering van DSG in 2024 terwijl ook de mogelijkheden van het LPLG deels zullen worden bepaald door rijksbesluiten omtrent NPLG en Transitiefonds.

Waardenetwerk Waarschuwingssysteem voor Botrytis bestrijding in de lilieteelt

In de afgelopen 2 jaar heeft dit waardenetwerk in beeld gebracht welke toepassingsmogelijkheden er zijn voor beslissingsondersteunende systemen (BOS) in de lilieteelt om het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen te verminderen. In twee verschillende teeltjaren (2022-2023) heeft de BOS een aantal Limburgse agrariërs ondersteund in het maken van keuzes betreffende het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. De provinciale bijdrage aan het waardenetwerk bedroeg €13.545. Uit het waardenetwerk kan geconcludeerd worden dat in relatief natte teeltseizoenen de BOS het gebruik van middelen kan verminderen. In drogere teeltseizoenen is het risico groter op besmettingen van gewassen en werd het advies van de BOS vaker genegeerd.

Amendement 118 Veilige groene bergingen

Aan het amendement 118 veilige groene bergingen is invulling gegeven door de volgende zin: *Indien voor de oplossing groene berging wordt gekozen zal deze berging zodanig worden ingericht – bijvoorbeeld door het aanbrengen van een ondoordringbare folie – dat uitspoelen van het opgeslagen rioolwater in de meest brede zin onmogelijk is.* toe te voegen aan de paragraaf over riool-overstorten.

4.3 stand van de KRW,

Met deze paragraaf geven we tevens invulling aan de [motie 2810 \(van Wageningen\)](#) ‘Doelgerichte maatregelen waterkwaliteit’, waarin gevraagd wordt om de stand van de KRW waterlichamen inzichtelijk te maken. De motie vraagt om inzichtelijk te maken wat de huidige waterkwaliteit is, wat de waterkwaliteitsdoelen zijn, welke maatregelen zijn gepland, in hoeverre de maatregelen tot doelbereik zullen leiden en of we de doelen gaan halen in 2027. In deze paragraaf gaan we (op hoofdlijnen) op deze vragen in en verwijzen we voornamelijk naar de digitaal beschikbare informatie.

Voor elk van de onderscheiden oppervlaktewaterlichamen en grondwaterlichamen in Limburg zijn in de bijlagen 4 t/m 12 van het Provinciaal Waterprogramma 2022-2027 per waterlichaam vermeld:

- a. de in het programma vastgestelde ecologische doelen en normen fysisch-chemische parameters voor oppervlaktewaterlichamen;
- b. de toestand, -de mate waarin wordt voldaan aan de onder a bedoelde doelen- in 2009, 2015 en 2020 en het verwacht doelbereik in 2027 van oppervlaktewaterlichamen;
- c. de kwantitatieve doelen voor grondwaterlichamen en de toestand in 2015 en 2020 en het verwacht doelbereik in 2027;
- d. de resterende maatregelen te treffen door de verantwoordelijke partijen.

Daarnaast zijn chemische normen voor oppervlakte- en grondwaterlichamen vastgesteld door de EU en door het rijk. Deze normen gelden generiek, dus niet per waterlichaam. Zie voor deze normen bijlagen 1 t/m 3 van [Stroomgebiedbeheerplannen 2022-2027 - Helpdesk water](#). De toestand ten aanzien van deze chemische normen is voor oppervlaktewaterlichamen vermeld op blz. 28 t/m 30 van [Stroomgebiedbeheerplannen 2022-2027 - Helpdesk water](#) en voor grondwaterlichamen in bijlage 11 van het Provinciaal Waterprogramma 2022-2027 .

Verdere uitgebreide informatie per afzonderlijk waterlichaam is opgenomen in de factsheets op [KRW-factsheets | Het Waterkwaliteitsportaal](#).

Het in het Provinciaal Waterprogramma 2022-2027 en in de Stroomgebiedbeheerplannen 2022-2027 vermelde omtrent het verwacht doelbereik in 2027 kan als volgt samengevat worden.

- Bij het grootste deel van oppervlaktewaterlichamen is het halen van alle ecologische doelen, van de normen voor nutriënten en de chemische normen onzeker.
- In alle oppervlaktewaterlichamen worden een of meer chemische stoffen boven de norm aangetroffen.
- Van de 3 grondwaterlichamen voldoet alleen de diepe Roerdalslenk aan de kwaliteitseisen voor nitraat en gewasbeschermingsmiddelen.
- De grondwaterkwantiteit is op orde voor de grondwaterlichamen Zand Maas en Krijt Maas (Zuid-Limburg), maar niet voor de diepe Roerdalslenk.
- De grondwatercondities in Zand Maas en Krijt Maas zijn niet op orde voor N2000 (waterkwaliteit en grondwaterpeilen).

One out-all out

Opmerking verdient dat de KRW vereist dat aan alle in of krachtens de KRW gestelde parameters moet worden voldaan. Zelfs als slechts aan één van die parameters niet wordt voldaan is het betreffende waterlichaam wordt niet voldaan aan de richtlijn. Dit 'one out, all out'-beginsel kan een vertekend beeld geven. Zo laat [Stroomgebiedbeheerplannen 2022-2027 - Helpdesk water](#) zien dat van de meer dan 100 genormeerde chemische stoffen vaak maar enkele niet aan de norm voldoet.

Stand 2023

Sinds de vaststelling in 2021 van het hiervoor genoemde programma en de genoemde plannen zijn maatregelen genomen ter verbetering van de waterkwaliteit, met name het aanscherpen van het landelijk mestbeleid. De te hoge gehalten van nutriënten vormt een belangrijke belemmering vormen voor het halen van de ecologische doelen voor oppervlaktewaterlichamen. Een studie die wij samen met onze partners in het Maasstroomgebied laten uitvoeren toont aan dat het aangescherpte landelijk mestbeleid emissies van nutriënten uit de landbouw aanzienlijk verminderen, maar nog niet overal voldoende. In het landelijke KRW-impulsprogramma [Kamerbrief over vormgeving Kaderrichtlijn Water impulsprogramma | Kamerstuk | Rijksoverheid.nl](#) vindt in 2024 een ex ante evaluatie van doelbereik plaats en zullen eind 2024/begin 2025 afspraken worden gemaakt over aanvullende maatregelen over niet alleen de vermindering van de emissies van nutriënten maar over alle KRW-doelen. De uitwerking en uitvoering van het Limburgs Programma Landelijk Gebied biedt mogelijkheden om KRW-doelbereik te bevorderen, mits met het rijk adequate afspraken kunnen worden gemaakt over diverse uitvoeringsmodaliteiten (waaronder voldoende middelen, voldoende tijd en perspectief voor de landbouw).

Voor de aanpak van chemische stoffen, veelal afkomstig uit industriële of bedrijfsmatige activiteiten, die de nationaal of Europees vastgestelde norm overschrijden wordt in het KRW-impulsprogramma een handelingsperspectief ontwikkeld. Omtrent toelating van stoffen zal op nationaal of Europees niveau moeten worden besloten. Lozingen van stoffen op het oppervlaktewater kunnen via

vergunningen worden gereguleerd. Actualisatie van geldende vergunningen is onderdeel het KRW-impulsprogramma. Zoals vermeld in het Aanvalsplan waterkwaliteit zullen wij hieraan samen met onze medeoverheden uitvoering aan geven.

4.4. maatregelen grondwaterafhankelijke natuur

Het provinciale waterbeleid heeft als wettelijke taak bij te dragen aan het realiseren van de hydrologische randvoorwaarden voor de toegekende natuurfunctie (i.c. grondwaterafhankelijke natuur) in het regionaal watersysteem (Kaderrichtlijn Water (KRW) en de Wet Natuurbescherming (per 01-01-2024 opgegaan in de Omgevingswet)⁴) De invulling van die taak bestaat uit het nemen van beschermingsmaatregelen en herstelmaatregelen.

Maatregelen ter bescherming van grondwaterafhankelijke natuur

Bescherming is gericht op grondwaterafhankelijke natuur binnen het Natuurnetwerk Limburg (Natura 2000 en overige natuurgebieden) en bestaat uit het voorkomen van grondwaterstandsverlagingen en verslechtering van de waterkwaliteit door bij vergunningaanvragen van nieuwe ingrepen en ontwikkelingen in het regionaal watersysteem verlaging of verslechtering in grondwaterafhankelijke natuur niet toe te staan. Voor een aantal grondwaterafhankelijke natuurgebieden (Natura 2000-gebieden en de natte natuurplekjes) is de bescherming extra geborgd door de ruimtelijke begrenzing van hydrologische bufferzones waarvoor aanvullende voorwaarden gelden (geen nieuwe onttrekkingen binnen de bufferzone en een afwaartse beweging bij verplaatsing van bestaande onttrekkingen).

Voor een aantal (delen van) Natura 2000-gebieden (Maasduinen, Swalmdal, Roerdal en de Natura 2000-gebieden in het Heuvelland) is er geen hydrologische bufferzone begrensd. Uit de aanvullende hydrologische onderzoeken voor deze gebieden die momenteel plaatsvinden (Zie onder 'Maatregelen voor herstel'), zal als maatregel de wenselijkheid van een bufferzone moeten blijken.

De provincie toetst de effecten op het grondwater door ingrepen en ontwikkelingen bij vergunningverlening waarvoor zij bevoegd gezag is en vraagt waterschap en gemeenten voor hun bevoegdheden ook deze toets uit te voeren. Het beschermingsregime met hydrologische bufferzones hebben wij opgenomen in de provinciale Omgevingsverordening door middel van een instructiebepaling aan het waterschap.

In 2022 hebben wij het werkingsgebied van de bescherming van grondwaterafhankelijke natuur herzien en geïmplementeerd. Hiertoe hebben wij de categorie "grondwaterafhankelijke natuur" afgestemd op de concrete doelen van het natuurbeleid zoals deze worden opgenomen in het Natuurbeheerplan. De in het Natuurbeheerplan toegewezen grondwaterafhankelijke beheer/natuurtypen hebben wij onder het beschermingsregime gebracht van het waterbeleid en op kaart weergegeven (kaart 1 van het Provinciaal Waterprogramma). Door een koppeling met het Natuurbeheerplan te leggen, kan als gevolg van de jaarlijkse herziening van het Natuurbeheerplan de kaart met te beschermen grondwaterafhankelijke natuur wijzigingen.

⁴ Artikel 2.18 eerste lid g. Omgevingswet

Maatregelen voor herstel van grondwaterafhankelijke natuur

Bij maatregelen voor herstel van grondwaterafhankelijke natuur ligt de prioriteit in de planperiode van het Provinciaal Waterprogramma bij de Natura 2000-gebieden. Deze zijn in het kader van de KRW in het waterprogramma opgenomen als gebieden waar water een bijzondere bescherming behoeft. In het waterprogramma staat aangegeven dat er voor 16 Natura-2000-gebieden sprake is van grondwaterafhankelijke natuur. Als gevolg van het Wijzigingsbesluit Habitatrichtlijngebieden vanwege aanwezige waarden (vastgesteld door de Minister van Natuur en Stikstof d.d. 22 november 2022), is hier één gebied aan toegevoegd (Kunderberg).

Voor de 17 Natura 2000-gebieden zijn de maatregelen om de beschermde grondwaterafhankelijke natuur in de gewenste staat van instandhouding te brengen, uitgewerkt en opgenomen in de Natura 2000-beheerplannen⁵. De KRW vereist dat deze maatregelen uiterlijk in 2027 zijn uitgevoerd. Van de in de beheerplannen opgenomen waterhuishoudkundige maatregelen is in de periode 2022-2023 20% in uitvoering genomen. De uitvoering hiervan wordt uiterlijk in 2025 afgerond.

In het kader van de Wet Stikstofreductie en Natuurverbetering en bijbehorend programma is op verzoek van het Rijk nader bekeken of de maatregelen leiden tot het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen en een gunstige staat van instandhouding, en in ieder geval verslechtering kan worden voorkomen. Hiertoe heeft de provincie Natuurdoelanalyses (NDA's) opgesteld die door een onafhankelijke instantie, de Ecologische Autoriteit, zijn beoordeeld. Voor 10 grondwaterafhankelijke Natura 2000-gebieden heeft de Ecologische Autoriteit in 2023 advies uitgebracht op de NDA's⁶. Uit de adviezen tot u toe komt naar voren dat er voor vrijwel alle gebieden nog onvoldoende inzicht is over het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen. Verder is de Ecologische Autoriteit van mening dat aanvullende hydrologische maatregelen nodig zijn om verslechtering te voorkomen en de instandhoudingsdoelstellingen te bereiken. In de 2^e helft van 2023 is de provincie gestart met onderzoeken om het gevraagde nader inzicht te verkrijgen en aanvullende maatregelen te ontwikkelen. De onderzoeken zullen in 2024 worden voortgezet en volgens planning eind 2024 worden afgerond. De aanvullende maatregelen zullen conform de vereisten van de KRW uiterlijk in 2027 moeten zijn uitgevoerd.

4.5 Wat gaan we in de komende periode doen voor een ecologisch gezond watersysteem.

In het Provinciaal Waterprogramma hebben we aangegeven dat we zullen onderzoeken of de doorwerking van het beschermingsbeleid voor de grondwaterafhankelijk natuur in de omgevingsplannen nader geregeld moet worden. Dit zullen we de komende jaren oppakken.

In het collegeprogramma 2023-2027 hebben Gedeputeerde Staten aangegeven de inzet op het bereiken van de doelen van de kaderrichtlijn water (KRW) te willen vergroten. Daarvoor stellen Gedeputeerde Staten een aanvalsplan waterkwaliteit op. Dit wordt in 2024 aan provinciale Staten voorgelegd. We zullen de Ex-ante evaluatie van de Kaderrichtlijn water van 2024 gebruiken om het aanvalsplan waterkwaliteit zo nodig aan te vullen.

We gaan door met de onderzoeken op basis van de Natura 2000-plannen en de NDA's om de hydrologische situatie van de grondwater afhankelijk natuurgebieden te herstellen. We starten met de uitvoering van de hieruit voortkomende maatregelen. Volgens de Kaderrichtlijn water moeten

⁵ [Natura 2000-gebieden - Provincie Limburg](#)

⁶ [Adviezen - Ecologische Autoriteit](#)

deze maatregelen in 2027 uitgevoerd zijn. Voor de uitvoering van de maatregelen maken we afspraken met het Waterschap Limburg, de terrein beherende organisaties en de landbouw. Het deel van de maatregelen dat binnen de bestaande N2000 gebieden kan worden genomen kan over het algemeen op afzienbare termijn worden uitgevoerd. Naar verwachting zullen er echter ook veel maatregelen uitgevoerd moeten worden op de omringende gronden. Deze maatregelen worden veelal onderdeel van het gebiedsproces van het LPLG.

H5 Een duurzaam gebruik en bescherming van grondwater

Ons doel

Doelstelling is het beschikken over voldoende grondwater van een goede kwaliteit voor ons drinkwater en voor ons consumptiewater. Daarvoor willen we de bescherming van ons grondwater verbeteren, de kwaliteit van ons grondwater verbeteren en zorgen voor een voldoende hoeveelheid grondwater.

Wat hebben we gerealiseerd

5.1 Bescherming van grondwater voor de drinkwatervoorziening

Nieuwe grondwaterbeschermingsgebieden

Om ook op lange termijn de drinkwatervoorziening te garanderen moeten de huidige bronnen beter worden beschermd zodat deze ook in 2050 en daarna nog bruikbaar zijn. Naast de opnieuw berekende 25 jaars zone zijn ook voor de 100 en 200 jaars zone de gevolgen geïnventariseerd. Deze zijn besproken met gemeenten, Waterschap Limburg, LLTB en intern bij de provincie (Ruimte en Wonen & Leefomgeving). Daarbij is onderzocht wat de nieuwe grondwaterbeschermingsgebieden gaan betekenen voor de doelen en opgaven van de verschillende stakeholders.

Gebiedsdossiers

Het Uitvoeringsprogramma Gebiedsdossiers 2018 is in 2019 door het college van GS vastgesteld. In het uitvoeringsprogramma staan maatregelen om de bescherming van het grondwater dat gebruikt wordt voor de drinkwaterproductie te verbeteren. De maatregelen worden uitgevoerd door provincie, WML, Waterschap en gemeenten. Jaarlijks wordt de bereikte voortgang bij de stakeholders opgehaald en besproken. Het overgrote deel van de maatregelen is uitgevoerd of in uitvoering. Toelichting op provinciale projecten:

Bezem door de bestrijdingsmiddelenkast 2021-2022:

In 2022 is het project ‘bezem door de bestrijdingsmiddelenkast’ afgerond. In totaal hebben 510 landbouwers deelgenomen en is 20.383 kilogram aan restanten van gewasbeschermingsmiddelen ingezameld en verwerkt. Het project is in opdracht van de provincie Limburg uitgevoerd met medefinanciering van onder andere Waterschap Limburg en WML. Tevens is een vergoeding ontvangen van de Stichting Opruiming Restanten van Landbouwbestrijdingsmiddelen (STORL). Door de opruimactie wordt voorkomen dat de restanten in het milieu terecht komen.

Bewustwording inrichtingen waterwingebieden en grondwaterbeschermingsgebieden 2022-2023:

In 2023 is het project “Bewustwording inrichtingen in Waterwingebieden en Grondwaterbeschermingsgebieden” afgerond. Voor de bescherming van de drinkwaterwinning zijn de waterwingebieden in Limburg van groot belang. Activiteiten die daar plaatsvinden mogen geen risico opleveren voor de drinkwatervoorziening. Met inzet van een communicatiebureau zijn in overleg met WML brochures opgesteld en toegezonden aan de inrichtingen (bedrijven) gelegen in de beschermingsgebieden. De inrichtingen in de waterwingebieden zijn tevens bezocht en uitleg is gegeven. Belangrijkste leerpunt is dat ondernemers niet scherp op het netvlies hadden dat aanpassing van hun inrichting via de Omgevingsverordening Limburg aan regels gebonden is. Dit is nogmaals uitgelegd en ook als aandachtspunt aan de betreffende gemeenten schriftelijk kenbaar gemaakt.

Early Warning

Doel van Early Warning is tijdig worden gewaarschuwd in het geval dat de kwaliteit van het grondwater dat wordt gebuikt voor de openbare drinkwatervoorziening verslechterd. Diverse elementen zijn afgelopen periode uitgevoerd: monitoring nitraatconcentraties in het bovenste grondwater in grondwaterbeschermingsgebieden, onderzoek naar de aanwezigheid van antropogene stoffen (zoals bestrijdingsmiddelen of medicijnresten) in het grondwater. Er ligt een voorstel, afgestemd met WML, voor uitbreiding van de Early Warning monitoring. De verdeling van kosten en werkzaamheden met WML is uitgewerkt en hier zijn afspraken over gemaakt.

Adaptieve aanpak bronnen voor het borgen van de drinkwatervoorziening

Voor het borgen van de bronnen voor de openbare drinkwatervoorziening tot 2050 ontwikkelen Provincie Limburg en WML adaptieve paden. Uit de prognose van de ontwikkeling van de drinkwatervraag en de beschikbare bronnen om aan de vraag te voldoen, wordt bepaald op welk moment aanvullende bronnen nodig zijn en welke acties nodig zijn. Op basis van de benodigde tijd om deze acties uit te voeren kan worden bepaald wanneer keuzes moeten worden gemaakt. Voor sommige keuzes kan een brede bestuurlijke afweging nodig zijn. De adaptieve paden geven inzicht in deze bestuurlijke keuzemomenten.

Op basis van de vergunde onttrekkingshoeveelheden voor WML en de vraagprognose is de drinkwatervoorziening op de korte termijn (tot 2030) geborgd. Mits er geen *game changers* optreden valt daarom het borgen van de drinkwatervoorziening binnen de looptijd van het Provinciaal Waterprogramma 2022 – 2027 buiten de scope van de adaptieve paden. Daarbij kan niet worden uitgesloten dat op korte termijn keuzes moeten worden gemaakt om de drinkwatervoorziening na 2030 te borgen. Er is een eerste inventarisatie van mogelijke maatregelen gemaakt en van criteria waar deze aan zullen worden getoetst. De vervolgaanpak voor 2024 is uitgewerkt.

Besparingsmogelijkheden openbare drinkwatervoorziening

Om op lange termijn voldoende water te hebben voor alle functies gaan we na waar mogelijkheden liggen om het gebruik van water te verminderen. Dit is in lijn met de opgaven genoemd in de Kamerbrief Water en Bodem Sturend. En met de aanpak Waterbeschikbaarheid uit het Provinciaal Waterprogramma. Met WML zijn verkennende gesprekken gevoerd hoe om te gaan met de drinkwatervraag bij bedrijven.

Nieuwe ontwikkelingen op energiegebied.

De energietransitie vraagt een uitbreiding van de bestaande elektriciteitsinfrastructuur. Om daar invulling aan te geven heeft Enexis behoefte aan elektriciteitsleidingen onder de Maas. Omdat in de Boringsvrije Zone Venloschol boven de kleilaag onvoldoende ruimte is om de Maas te kruisen betekent dat het doorboren van de beschermde kleilaag. Om de daarvan risico's in beeld te brengen en te onderzoeken welke mogelijkheden er zijn om risico's te verkleinen is door kennisinstituut Deltares onderzoek verricht. Dit onderzoek vormt de basis voor de afweging of, en zo ja, hoeveel en onder welke voorwaarden er Maaskruisingen door de klei worden toegestaan.

5.2 Beslisboom Verantwoord Afkoppelen

Samen met Waterschap Limburg en de gemeenten is de aanpak van afkoppelen herzien. Afgelopen jaar zijn diverse producten opgeleverd die bijdragen aan het op een goede manier omgaan met afstromend regenwater. Het betreft inhoudelijke documenten over afkoppelen en communicatieproducten voor verschillende doelgroepen. In de tweede helft van 2023 is de werkwijze getest in de Westelijke Mijnstreek. Op basis van de ervaringen die daar zijn opgedaan wordt op korte termijn, samen met de Limburgse werkregio's, een traject gestart om de werkwijzen te borgen en er over te communiceren met alle betrokken partijen.

5.3 Waterkwantiteit Roerdalslenk

De stijghoogte in het diepe pakket van de Roerdalslenk; het grondwaterlichaam Slenk-Diep-Maas daalt. Daarmee voldoet het grondwaterlichaam niet aan de eisen die de Kaderrichtlijn Water stelt. De aanpak van dit knelpunt is in het Aanvalsplan Waterkwaliteit opgenomen.

Oorzaak hiervoor zijn de onttrekkingen voor de drinkwatervoorziening in Noord-Brabant en Limburg en voor de bemaling van de bruinkoolgroeve Inden in Duitsland. Eerste verkennende gesprekken met de grondwaterbeheerders zijn gehouden.

Er zullen eerst vervangende bronnen voor de drinkwatervoorziening moeten worden ontwikkeld voordat de onttrekkingen uit het diepe pakket van de Roerdalslenk kunnen worden verminderd. Voor de hand ligt om in ieder geval geen nieuwe onttrekkingen toe te staan die invloed hebben op het diepe pakket.

5.4 Bescherming grondwateronttrekkingen voor menselijke consumptie (feitendossier)

Met alle bedrijven die grondwater onttrekken dat wordt gebruikt voor menselijke consumptie (conserven, frisdrank, bier etc.) zijn gesprekken gevoerd om na te gaan of er behoefte is aan bescherming van het grondwater dat door het bedrijf wordt gebruikt. Een aantal bedrijven profiteren al van de bestaande bescherming voor de openbare drinkwatervoorziening middels

boringsvrije zones. Door drie bedrijven is aangegeven dat ze dit verder willen onderzoeken. Voor deze bedrijven is modelmatig berekend waar het 10 en 25-jaars intrekgebied van het onttrokken grondwater ligt en is aangegeven wat de mogelijke gevolgen van een beschermingszone kunnen zijn. Alle drie bedrijven hebben einde 2023 op basis daarvan aangegeven geen behoefte te hebben aan aanvullende bescherming. Bij het opstellen van de nieuwe generatie feitendossiers voor het komende Provinciale Waterprogramma 2028-2033 zullen we opnieuw in contact treden met de bedrijven om op basis van de dan geldende actualiteit de bescherming en maatregelen af te stemmen.

5.5 Bruinkoolwinning

Voornemen is om rond 2030 de bruinkoolwinning in Nordrhein-Westfalen te beëindigen. Diverse procedures die daarmee samenhangen zullen eind 2024 of in 2025 worden opgestart. Als provincie willen we daar intensief in worden betrokken. De volgende kernpunten zijn benoemd: continueren van de mitigerende maatregelen (infiltratie) voor het ondiepe grondwater zolang als nodig, het voorkomen van negatieve effecten op de grondwaterkwaliteit in Limburg als gevolg vullen groeves met water uit Rijn en Roer en een garantie voor het minimale debiet van de Roer aan de grens (5 m³/sec).

De vergunning voor het onttrekken van grondwater van de bruinkoolgroeve Inden wordt per 1 januari 2025 aangepast. Conform de oorspronkelijk vergunning mag in plaats van 80 miljoen m³/jaar per 1 januari 2025 nog maar 40 miljoen m³/jaar worden onttrokken. Dit blijkt te weinig te zijn om de bruinkoolwinning te continueren. Gebleken is dat in de periode januari 2025 tot december 2032 een hoeveelheid van 65 miljoen m³/jaar nodig is. Er is wel een afname in de onttrekkingshoeveelheid, deze is alleen kleiner dan vooraf was voorzien. In een schriftelijke reactie hebben we aangegeven geen bezwaar te hebben tegen deze aanpassing.

Nadat de bruinkoolwinning is gestopt rond 2030 zal de grondwateronttrekking niet meteen stoppen. Gedurende het vullen van de groeves is het nog steeds nodig om grondwater te onttrekken om te voorkomen dat de wanden van de groeves instorten. De vergunningsprocedure voor de periode na 2032 zal naar verwachting rond 2027 worden opgestart.

Daarnaast hebben we de afgelopen periode de monitoring van de effecten van de bruinkoolwinning op Limburg gevolgd.

5.6 Vergunningen en toezicht en handhaving

We hebben een afwegingskader opgesteld hoe om te gaan met grondwateronttrekkingen, waaronder die voor de openbare drinkwatervoorziening, in het kader van de Wet Natuurbescherming die niet onder bestaand gebruik vallen. Vooroverleg met WML over de eerste casus is opgestart.

Afgelopen periode hebben we nieuwe beregeningsputten in de Boringsvrije Zone Venloschol gecontroleerd. Nieuwe putten mogen niet dieper dan de bovenkant van de kleilaag zijn. Ongeveer de helft van de putten die na 2008 zijn gemaakt zijn gecontroleerd. Circa 40% van de gecontroleerde putten voldoet hier niet aan. Voor deze putten zijn vervolgacties opgestart. De actie wordt in 2024 gecontinueerd. Met Waterschap Limburg zijn afspraken gemaakt over het aanleveren van gegevens over nieuwe putten zodat deze meteen kunnen worden gecontroleerd.

5.7 Mijnwater

We hebben onderzoeksinstituut TNO - Geologische Dienst Nederland opdracht gegeven de slecht doorlatende laag tussen het zoute water in het pakket waaruit steenkool is gewonnen en het bovenliggende zoetwaterpakket nauwkeurig geologisch te karteren. De resultaten daarvan worden in het tweede kwartaal van 2024 opgeleverd.

5.8 Grondwaterverontreinigingen

De nieuwe Omgevingswet, die per 1 januari 2024 van kracht is, bepaalt dat gemeenten verantwoordelijk zijn voor de aanpak van bodemverontreinigingen en de provincie voor grondwaterverontreinigingen. Om invulling te geven aan de nieuwe regels in de Omgevingswet is een beleidskader opgesteld waarbij de Limburgse gemeenten en Waterschap Limburg intensief zijn betrokken. In het beleidskader is aanpak van verontreinigingen en de taakverdeling nader uitgewerkt. Het beleidskader is vastgesteld door Gedeputeerde staten. Aanpassing van de regels in de Omgevingsverordening Limburg wordt in de loop van 2024 aan Provinciale Staten voorgelegd.

5.9 Gebruik van de grond voor energiewinning of -opslag

In het Provinciaal Waterprogramma hebben we aangegeven dat we het beleid met betrekking tot geothermie continueren. Vanwege het mogelijke risico op aardbevingen geeft het ministerie van Economische Zaken en Klimaat momenteel geen vergunningen voor geothermie. Door het Rijk wordt gewerkt aan een kader dat aangeeft hoe wordt omgegaan met seismische risico's ten gevolge van geothermie. Er zijn afgelopen periode geen nieuwe initiatieven voor geothermieprojecten in Limburg ontwikkeld.

5.10 Wat gaan we in de komende periode doen voor een duurzaam gebruik en bescherming van grondwater?

Op basis van de inventarisatie van de gevolgen van nieuwe beschermingsgebieden stellen we een voorstel op voor invulling van de grondwaterbeschermingsgebieden in Limburg, dat na de zomer van 2024 aan Provinciale Staten zal worden aangeboden.

Op basis van het onderzoek van Deltares en de behoefte aan Maaskruisingen voor energie (en andere toepassingen) ontwikkelen we een nieuw beleidskader Boringsvrije Zone Venloslenk In het tweede kwartaal van 2024. Aansluitend stellen we, indien nodig, een aanpassing van de Omgevingsverordening Limburg voor aan Provinciale Staten.

Het huidige Uitvoeringsprogramma Gebiedsdossiers loopt af. In 2024 en 2025 stellen we een nieuwe generatie gebiedsdossiers op en op basis daarvan zullen we een nieuw uitvoeringsprogramma opstellen en bestuurlijk door GS laten vaststellen.

We werken de adaptieve aanpak voor de borging van de drinkwatervoorziening op lange termijn verder uit conform de opgestelde werkwijze.

We breiden het Early Warning meetnet uit en blijven de metingen continueren.

We stellen een visie op voor gewenste en ongewenste milieubelastende activiteiten in waterwingebieden.

We zullen maatregelen implementeren om de kwantitatieve toestand van het grondwaterlichaam Maas-Slenk-Diep (het diepe pakket van de Roerdalslenk) te herstellen. We willen daarbij grensoverschrijdende afspraken maken om aan de eisen van de KRW te voldoen.

We zullen adviseren over vergunningaanvragen in het kader van de Omgevingswet voor onttrekkingen voor de openbare drinkwatervoorziening m.b.t. tot effecten op Natura-2000 gebieden.

We zullen de mogelijkheden onderzoeken van boringsvrije zones op basis van onderzoek door TNO in de voormalige Mijnstreek en eventueel een voorstel voor aanpassing van de Omgevingsverordening aan Provinciale Staten voorleggen.

We blijven de ontwikkelingen rond het stoppen van de bruinkoolwinning in Nordrhein-Westfalen intensief volgen en we zullen aandringen op maatregelen om nadelige beïnvloeding van het Limburgse (grond)water te voorkomen.

In het kader van het project Waterbeschikbaarheid gaan we samen met WML in gesprek met de grotere afnemers van WML en we gaan in gesprek met industriële onttrekkers van grondwater om te onderzoeken of besparingen mogelijk zijn.

6 Financiën, wat heeft het gekost

In het Provinciaal waterprogramma is aangegeven dat voor de eerste twee jaar van het waterprogramma (de dan lopende collegeperiode 2019-2023) de volgende middelen zouden worden ingezet:

6.1. Ruimtelijke kwaliteit bij hoogwaterbescherming

Voor de ruimtelijke kwaliteit in het Maasdal waren in het Provinciaal Waterprogramma 2022-2027 de volgende middelen voorzien:

Waterveiligheid Maasvallei	€ in miljoen
Verlaging dam Lateraalkanaal	1,5
Koploper Oeffelt	4,0
Lob van Gennep	1,3
Systeemmaatregel Well	4,0
Systeemmaatregel Arcen	2,0
Systeemmaatregel Baarlo	1,0
Systeemmaatregel Thorn Wessum	0,5

In de periode 2022-2023 zijn ten behoeve van de ruimtelijke kwaliteit in het Maasdal de volgende financiële middelen ingezet:

Waterveiligheid Maasvallei	€ in miljoen	status
Verlaging dam Lateraalkanaal	1,85 ⁷	Naar verwachting over te boeken in 2024
Koploper Oeffelt	4,45 ⁸	Aandeel planuitwerkingskosten betaald; rest volgt na projectbesluit over dit project
Lob van Gennep	1,3	Reeds volledig betaald
Systeemmaatregel Well	4,0	Naar verwachting over te boeken in 2024
Systeemmaatregel Arcen	2,0	Reeds volledig betaald
Systeemmaatregel Baarlo	1,0	Naar verwachting over te boeken in 2024
Systeemmaatregel Thorn Wessem	0,5	Naar verwachting over te boeken in 2024

Daarnaast is door Provinciale Staten in september 2022 besloten € 20 mln. extra in te zetten te behoeve van de waterveiligheid van de Maas en het regionale watersysteem. Voor de Ruimtelijke kwaliteit bij de waterveiligheid van de Maas wordt dit bedrag als volgt ingezet:

Waterveiligheid Maasvallei	€ in miljoen	status
Zuidelijk Maasdal	12	Afspraken over de te betalen Verkenningskosten zullen in 2024 landen in een Samenwerkingsovereenkomst

⁷ Aan de financiering van dit project is een bedrag van € 350.000,- toegevoegd uit de vrijval van middelen uit de GOML Midden-Limburg.

⁸ Aan de financiering van dit project is een bedrag van € 450.000,- toegevoegd uit de Post onvoorzien van het vorige college.

Vierwaarden	8	Afspraken over het overboeken van de Verkenningskosten staan in de Samenwerkingsovereenkomst
-------------	---	--

6.2 Regionaal watersysteem:

Voor het regionaal watersysteem was in het Provinciaal waterprogramma in de periode 2022-2023 de volgende inzet van financiële middelen voorzien:

cofinanciering DHZ en , voor de opgaven gerichte gebiedsaanpak	€ 6,5 mln.
cofinanciering van 2 x € 0,61 mln. voor de transitieperiode POP-3	€ 1,2 mln.
klimaatadaptatie en wateropgaven in het stedelijk gebied	€ 1,5 mln.
bescherming, behoud, verbetering, onderzoek en monitoring ten behoeve van het grondwater en de grondwaterwinningen	jaarlijks ca. € 1 mln.

In de periode 2022-2023 zijn de in het Provinciaal waterprogramma voorziene financiële middelen als volgt ingezet:

DHZ

Op 19 december 2023 hebben Gedeputeerde Staten de subsidieregeling DHZ 2022-2027 vastgesteld. Deze is in januari 2024 open gegaan. In deze subsidieregeling is een extra bijdrage vanuit de provincie opgenomen om projecten te ondersteunen die gebiedsgericht zijn en een bijdrage leveren aan het hydrologische herstel van Natura 2000-gebieden. De extra provinciale bijdrage bedraagt € 6 mln. Maatregelen en projecten uitgevoerd vanaf 1-1-2022 t/m 31-12-2027 kunnen via deze subsidieregeling een bijdrage ontvangen. De overige € 0,5 mln. is gereserveerd voor de uitvoeringskosten van DHZ, zoals het programmabureau Maas.

POP-3

Op 28 juni 2022 hebben Gedeputeerde Staten besloten om de POP3 regeling 'Paragraaf 6: niet-productieve investeringen water' open te stellen met een subsidieplafond van € 3.965.487. Hierbij zat een provinciale cofinancieringsbijdrage van € 1.243.072 uit het Provinciaal Waterprogramma.

Daarnaast zijn er voor twee andere openstellingen van POP-3 middelen vanuit het Provinciaal Waterprogramma onderdeel Klimaatadaptatie als cofinanciering ingezet. Deze zijn hieronder beschreven.

Klimaatadaptatie

De provinciale regeling Groene schoolpleinen is met € 190.000 vanuit de financiële middelen voor klimaatadaptatie ondersteund. Hiervan hebben 40 scholen, verdeeld door heel Limburg, gebruik gemaakt.

Vanuit de middelen voor klimaatadaptatie is € 414.000 ingezet als extra cofinanciering bij een openstelling Fysieke investeringen water 2a (€ 109.000) en fysieke investeringen landbouw (€ 305.000) . Omdat het plafond voor water 2a niet volledig benut is, werd het overige deel ingezet voor fysieke investeringen landbouw. De fysieke investeringen water 2a hebben betrekking op de volgende onderwerpen:

- materieel voor bewerking van percelen om kans op afspoeling te reduceren;
- waterbeheervoorzieningen ter verlaging van risico's op verontreiniging door erfafspoeling of afvalwater;
- ondergrondse waterberging en bovengrondse wateropvang inclusief hemelwateropvang.

Fysieke investeringen landbouw worden ingezet voor het aanvragen van materieel t.b.v. verbeteren van het functioneren van het bedrijf waarbij aanvragers op een van de volgende categorieën konden inzetten:

- Precisielandbouw en smart farming;
- Digitalisering;
- Duurzame bedrijfsvoering;
- Natuurinclusieve- en kringlooplandbouw.

De resterende middelen voor klimaatadaptatie zijnde circa € 850.000 zijn gereserveerd voor de gemeentelijke werkregio's zoals omschreven in het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie (DPRA). De werkregio's zijn uitgenodigd om klimaatadaptatieve plannen in te dienen. Als verdeelsleutel voor de middelen wordt dezelfde verdeelsleutel gebruikt als die van de impulsregeling klimaatadaptatie van het ministerie van I&W, zoals opgenomen in het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie.

Duurzaam schoon grondwater

De kosten van Duurzaam Schoon Grondwater bedroegen in 2023 € 800.000 voor de advisering van landbouwers en € 120.000 voor de monitoring en analyse. Deze kosten zijn gedekt uit een ontvangen rijksbijdrage. De kosten van de uitvoering in 2024 zijn tot en met mei voorgefinancierd door de provincie, in afwachting van een besluit van het rijk omtrent financiering voor 2024.

Financiële middelen vanuit de grondwaterheffing

De jaarlijks beschikbare middelen vanuit de grondwaterheffing (circa 1 mln.⁹) zijn ingezet voor onder meer onderzoek van het grondwater, het in stand houden van de grondwatermeetnetten, onderzoek ten behoeve van de grondwaterbeschermingsgebieden, de actualisatie van het grondwatermodel Ibrahim en het opstellen van de Beslisboom Verantwoord Afkoppelen. Ook de komende jaren komt de bijdrage vanuit de grondwaterheffing elk jaar weer beschikbaar.

Aanvullende middelen

Provinciale Staten hebben op 30 september 2022 besloten om € 50 mln. extra beschikbaar te stellen ten behoeve van de waterveiligheid van de Maas en het regionale watersysteem. Daarbij is voor de eerste € 40 mln. de verdeling gemaakt dat €20 mln. wordt ingezet als provinciale bijdrage aan het programma WRL ten behoeve van het verbeteren van de waterveiligheid van het regionale watersysteem en het beter voorbereiden van de inwoners van Limburg op water. Daarnaast wordt €20 mln. bijgedragen aan de verbetering van de ruimtelijke kwaliteit van de Maasprojecten, in het

⁹ De exacte hoogte van de beschikbare middelen is afhankelijk van de hoeveelheid grondwater die gebruikt wordt.

bijzonder Vierwaarden (Venlo, € 8 mln.) en Zuidelijk Maasdal (Maastricht, € 12 mln.) de overige € 10 mln. wordt later verdeeld over de waterveiligheidsopgaven van Maas en regionaal watersysteem.

In het coalitieakkoord 2023-2027 is het voornemen opgenomen om € 4 mln. extra middelen in te zetten voor een Aanvalsplan waterkwaliteit en een masterplan bodem. Beide onderdelen zijn verder uitgewerkt in het beleidskader landelijk gebied. Besluitvorming over de financiën zal naar verwachting plaatsvinden bij de voorjaarsnota.

7 Meten, Monitoren en Modelleren

Meten en Monitoren is een belangrijk onderdeel van de beleidscyclus. Via meten en monitoren kunnen we zien of ons beleid en de maatregelen die op basis van dit beleid genomen worden effecten hebben. Hiervoor hebben we in Limburg een 6 tal permanente meetnetten waarin de grondwaterstanden en vaak ook de grondwaterkwaliteit wordt gemeten.

De effecten van maatregelen zijn echter niet direct één op één terug te zien in de metingen. Dat heeft twee redenen. Ten eerste is het grondwatersysteem een langzaam werkend systeem. Het grondwater stroomt traag en effecten met name op de waterkwaliteit, zijn vaak pas na vele (soms tientallen) jaren zichtbaar in de metingen, onder meer afhankelijk van de grondsoort en de diepte van de meting. Om hier meer zicht op te krijgen meten we daarom in het heuvelland de waterkwaliteit ook ondiep, via het zogenaamde bodemvochtmeetnet. Ten tweede zijn de omstandigheden per jaar sterk wisselend. Natte en droge jaren wisselen elkaar af, waarbij de extremen steeds groter worden.

In het Provinciaal Waterprogramma hebben we aangegeven dat we toe werken naar voldoende grondwater van goede kwaliteit. Om dit te monitoren beschikken we over meerdere grondwatermeetnetten voor langjarige monitoring, elk met een eigen doelstelling: het Primair Meetnet (PM), het OGOR-meetnet (Optimaal Grond- en Oppervlaktewater Regime), het Provinciaal Meetnet Grondwaterkwaliteit (PMG), het Mijwatermeetnet (MWM), het Bodemvochtmeetnet (BVM) en het meetnet Duurzaam Schoon Grondwater (DSG), alsmede enkele projectgebonden meetnetten.

Resultaten van de metingen

Ook in 2022 en 2023 zijn grondwaterstanden en –kwaliteit op de meetpunten van de verschillende meetnetten gemeten.

De metingen van het Primair Meetnet (alleen grondwaterstanden) laten zien dat na een daling in enkele droge(re) jaren (2018 t/m 2022) in 2023 de waterstanden als gevolg van de vele neerslag weer gestegen zijn, waardoor de grondwatervoorraden weer wat zijn aangevuld.

Voor het OGOR-meetnet blijkt dat in de jaren 2022-2023 sprake is van een daling van de gemiddeld hoogste grondwaterstanden (GHG's) en met name een sterkere daling van de gemiddeld laagste grondwaterstanden (GLG's). De daling is ingezet in de droge zomers van de afgelopen jaren vanaf 2018. Gedetailleerder informatie is te raadplegen in een evaluatierapport dat in 2019 is verschenen. Een volgende evaluatie van de monitoringsgegevens zal plaats vinden in 2025.

Provinciaal meetnet grondwaterkwaliteit

Bij het Provinciaal Meetnet Grondwaterkwaliteit, dat samen met het Landelijk Meetnet Grondwaterkwaliteit gebruikt wordt voor de monitoring in het kader van de Kaderrichtlijn water, wordt de kwaliteit van het grondwater inmiddels op 5 stofgroepen onderzocht. Wij kunnen steeds meer stoffen meten en met steeds lagere rapportage grenzen. Daardoor treffen wij ook steeds meer stoffen aan. In 2024 is er weer een uitgebreide meetronde waarbij naast meer ondiepe ook meer diepe meetpunten onderzocht zullen worden vanwege het op grote schaal aantreffen van stoffen tijdens de meetronde in 2022.

1 anorganische stoffen (nutriënten en zware metalen)

De categorie anorganische stoffen omvat zogenaamde macroparameters (ordegrootte mg/l) en sporenelementen (ordegrootte µg/l). De stoffen komen van nature in het milieu voor, en worden dus niet als milieuvreemd beschouwd. Hoge concentraties van anorganische stoffen zijn echter ongewenst, vanwege toxische of ecologische effecten.

Nitraat is een van de macroparameters. Nagenoeg overal zien we rond 2016 een kleine daling van het gehalte, maar daarna stijgt het gehalte weer. Tijdens de laatste meetronde in 2022 werden in Limburg de hoogste gehalten aan Nitraat aangetroffen t.o.v. andere provincies.

Wat betreft Cadmium en Nikkel scoren Limburg en Noord-Brabant beide hoog t.o.v. andere provincies. Dit heeft te maken met de oude verontreinigingen in de Kempen van de voormalige zinkindustrie.

2. gewasbeschermingsmiddelen

Binnen het pakket 'gewasbeschermingsmiddelen' is in 2022 in totaal op 293 unieke stoffen geanalyseerd, exclusief de stof trifluorazijnzuur (TFA) die bij de PFAS is meegenomen.

In totaal zijn er 86.707 metingen in het grondwater uitgevoerd, waarbij stoffen in 1,4% van de metingen zijn aangetroffen (gerapporteerde waarde op het niveau van of boven de rapportagegrens). Dit is 0,1 procentpunt meer dan in de Brede Screening 2016 (Tabel 9). Een kanttekening bij deze vergelijking is dat zowel het aantal meetpunten als het aantal gemeten stoffen ten opzichte van 2016 is uitgebreid.

Tabel X.X. Overzicht van het absolute en relatieve aantal metingen waarin stoffen uit het pakket gewasbeschermingsmiddelen zijn aangetroffen (concentratie gelijk aan of groter dan de rapportagegrens) en het verschil met de Brede Screening van 2016, per organisatie en in de totale dataset.

Bronhouder	Aantal metingen	Aantal < rapportagegrens	Aantal ≥ rapportagegrens	% ≥ rapportagegrens	T.o.v. BS 2016
Brabant Water	6.711	6.639	72	1,1%	+0,2%
Evides	2.025	2.006	19	0,9%	n.v.t.
Provincie Limburg	25.144	24.731	413	1,6%	+0,2%
Provincie Noord Brabant	41.789	41.279	510	1,2%	+0,1%
WML	11.038	10.855	183	1,7%	= 0
Totaal	86.707	85.510	1.197	1,4%	+0,1%

In totaal zijn 85 van de 293 stoffen daadwerkelijk in het grondwater aangetoond. De overige 208 stoffen zijn dus niet aangetoond. In 2022 zijn ten opzichte van 2016 zowel in absolute als in relatieve zin meer normoverschrijdingen aangetoond. Alleen in de bronnen in Zuid-Limburg is het relatieve aandeel normoverschrijdingen afgenomen.

3. geneesmiddelen en 4. overige opkomende stoffen

Binnen de pakketten 'geneesmiddelen' en 'overige verontreinigende stoffen' (hier gerapporteerd als één stofgroep) is in totaal op 152 unieke parameters geanalyseerd. In totaal zijn er 18.957 metingen in het grondwater uitgevoerd, waarbij stoffen in 2,1% van de metingen zijn aangetroffen (gerapporteerde waarde op het niveau van of boven de rapportagegrens). Dit is 1,1 procentpunt meer dan in de Brede Screening 2016 (zie tabel X.X). De verdubbeling van het relatieve aantreffen van stoffen ten opzichte van 2016 hangt in belangrijke mate samen met enkele parameters die in 2016 niet zijn gemeten en tijdens de meetronde van 2022 zeer veel zijn aangetroffen, zoals het voedingsadditief acesulfame K. De aard van de meest aangetroffen stoffen is divers. Naast de reeds genoemde parameter zijn acht stoffen gecategoriseerd als (dier)geneesmiddel of röntgencontrastmiddel en daarmee medisch van aard. Daarnaast hebben PAK's en overige verontreinigende stoffen een relatief groot aandeel. Tot de laatste groep behoren vooral uiteenlopende stoffen met industriële of huishoudelijke toepassingen.

Tabel X.X. Overzicht van het absolute en relatieve aantal metingen waarin geneesmiddelen en overige opkomende stoffen zijn aangetroffen (concentratie gelijk aan of groter dan de rapportagegrens) en het verschil met de Brede Screening van 2016, per organisatie en in de totale dataset.

Bronhouder	Aantal metingen	Aantal < rapportagegrens	Aantal ≥ rapportagegrens	% ≥ rapportagegrens	T.o.v. BS 2016
Brabant Water	918	902	16	1,7%	+0,7%
Evides	143	141	2	1,4%	n.v.t.
Provincie Limburg	8.422	8.260	162	1,9%	+0,8%
Provincie Noord Brabant	8.124	7.925	199	2,4%	+1,7%
WML	1.350	1.339	11	0,8%	-1,2%
Totaal	18.957	18.567	390	2,1%	+1,1%

In totaal is een derde (50 van de 152) van de gemeten stoffen daadwerkelijk in het grondwater aangetoond. De overige 102 stoffen zijn dus niet aangetoond.

5. PFAS

Er is op 38 unieke PFAS-stoffen geanalyseerd. In totaal zijn er 7.589 metingen in het grondwater uitgevoerd (inclusief TFA), waarbij stoffen in 14% van de metingen zijn aangetroffen (gerapporteerde waarde op het niveau van of boven de rapportagegrens). Een vergelijking met de Brede Screening 2016 is niet mogelijk, aangezien toen slechts enkele PFAS zijn gemonitord als onderdeel van het pakket opkomende stoffen. Wel kan een vergelijking worden gemaakt met de Smalle Screening 2019, toen door de provincies en Brabant Water in totaal 52 meetpunten zijn bemonsterd en op maximaal 13 verschillende PFAS per organisatie is geanalyseerd, met lage rapportagegrenzen. Tijdens de meetronde in 2022 zijn PFAS gemiddeld 13,2% procentpunt minder aangetoond dan in 2019. Daarbij hoort de kanttekening dat in 2023 beduidend meer meetpunten zijn bemonsterd en op meer stoffen is geanalyseerd. De vergelijkbaarheid van beide datasets is dus beperkt.

Tabel X.X. Overzicht van het absolute en relatieve aantal metingen waarin PFAS-stoffen zijn aangetroffen (concentratie gelijk aan of groter dan de rapportagegrens) en het verschil met de Smalle Screening van 2019 (SS 2019), per organisatie en in de totale dataset.

Bronhouder	Aantal metingen	Aantal < rapportagegrens	Aantal ≥ rapportagegrens	% ≥ rapportagegrens	T.o.v. SS 2019
Brabant Water	239	174	65	27%	-21,8%
Evides	44	28	16	36%	n.v.t.
Provincie Limburg	2.269	1.985	284	13%	+0,3%
Provincie Noord Brabant	4.460	3.829	631	14%	-13,2%
WML	577	475	102	18%	n.v.t.
Totaal	7.589	6.491	1.098	14%	-13,2%

Wat opvalt is dat in Limburg wel meer PFAS is aangetroffen tijdens de meetronde in 2022 t.o.v. 2019. In totaal zijn 20 van de 38 PFAS-stoffen daadwerkelijk in het grondwater aangetoond. De overige 18 stoffen zijn dus niet aangetoond.

Voor het Mijwatermeetnet (waterstanden en -kwaliteit) wordt momenteel gewerkt aan een eerste rapportage van de resultaten van de metingen. Deze wordt in de loop van 2024 verwacht.

Bij het Bodemvochtmeetnet(waterkwaliteit) zien we een geleidelijke afname van het nitraatgehalte in het bodemvocht, met een vrij plotselinge sterke daling in de winter van 2022/2023. Naar de oorzaak van deze daling wordt momenteel onderzoek gedaan.

De grondwatermonitoring is een jaarlijks terugkerend programma, dat afhankelijk is van welke meetcampagnes uitgevoerd (moeten) worden. Soms wat uitgebreider, soms wat minder uitgebreid. De resultaten van onze monitoringsinspanningen worden vervat in verschillende rapportages die op onze website worden gepubliceerd, zodat deze voor iedereen beschikbaar zijn. Om alle metingen uit te voeren besteden we jaarlijks tussen € 250.000 en € 400.000.

Grondwaterstanden in beeld

In 2023 hebben we de grondwaterstanden direct zichtbaar op de provinciale website beschikbaar gesteld. Een ieder kan met behulp van grafieken de waterstanden aflezen van 277 meetpunten van het Primair Meetnet, het Mijwatermeetnet en het meetnet Ooijen-Wanssum. De standen worden 8 x per dag automatisch gemeten. De website wordt dagelijks bijgewerkt.

Actueel grondwatermodel gereed

In Limburg is het grondwatermodel IBRAHYM de standaard voor grondwaterberekeningen in Limburg. Sinds 2007 is Provincie Limburg samen met Waterschap Limburg en Waterleidingmaatschappij Limburg (WML) eigenaar en beheerder van het model IBRAHYM. IBRAHYM staat voor Integraal Beheergebieddekkend Regionaal Hydrologisch Modelinstrumentarium.

In september 2023 is een nieuwe versie van het model opgeleverd; IBRAHYM3 geheten. De ontwikkelingen staan namelijk niet stil: er is steeds meer kennis over de verschillende onderdelen van het watersysteem, zoals de ondergrond, het oppervlaktewater en de neerslag. Ook zijn er steeds nieuwe rekenmethodes en hardware-mogelijkheden. Dit alles leidt ertoe dat een rekenmodel regelmatig moet worden geactualiseerd. Dit is uitgevoerd door een consortium van twee adviesbureaus. In dit project wordt ook samengewerkt met partijen uit Noord-Brabant, Duitsland en België.

Het model wordt door Provincie Limburg ingezet bij het ontwikkelen van het waterbeleid – zoals analyses ter ondersteuning van de bescherming van de drinkwatervoorziening, de Natura-2000 Beheerplannen en Waterbeschikbaarheid - en vergunningverlening.

H 8 Evaluatie

Het doel van het Provinciaal Waterprogramma 2022-2027 is: **het realiseren van een duurzaam, robuust en ecologisch gezond watersysteem dat kan omgaan met wateroverlast en droogte en dat voorziet in voldoende water van goede kwaliteit.**

De evaluatievraag die voortkomt uit deze doelstelling is: Zijn we in de afgelopen twee jaar dichterbij dit doel gekomen? En zitten we nu, op 1/3 van de planperiode van het waterprogramma voldoende op het juiste spoor en de juiste snelheid om de doelen in 2027 te bereiken? Hebben we daar voldoende middelen voor?

Uitgevoerde voornemens en acties uit het Provinciaal waterprogramma

Uit de voortgangsrapportages van de verschillende thema's blijkt dat veel van de voorgenomen acties en maatregelen die in het Provinciaal Waterprogramma genoemd zijn, opgestart zijn of al afgerond zijn: De verschillende onderdelen van het Waterprogramma zijn vertaald in de provinciale omgevingsverordening Limburg. De beschikbare financiële middelen zijn via subsidies ingezet voor ondersteuning van partijen bij het nemen van maatregelen in lijn met dit waterprogramma.

Door het waterschap zijn in 2022-2023 meerdere dijkverbeteringsprojecten en projecten voor vermindering van regionale wateroverlast (Water in Balans) gerealiseerd. Maatregelen uit de DHZ subsidieregeling fase1, dijkversterkingsprojecten langs de Maas en beekherstel gaan echter langzamer dan voorzien. De DHZ fase1 projecten zullen door verschillende partijen naar verwachting in 2024 worden afgerond en het waterschap heeft voor de dijkversterkingsprojecten een nieuwe planning gemaakt en geeft aan dat alle voorziene beektrajecten ondertussen in uitvoering of voorbereiding zijn.

Ten behoeve van de verbetering van de waterbeschikbaarheid (voldoende zoetwater) is een groot onderzoek naar maatregelen uitgevoerd en is een intentieverklaring door alle betrokken partijen getekend.

Om ons grondwater waar we drinkwater van maken beter te kunnen beschermen zijn we met betrokken gemeenten en partijen in overleg over de actualisering van de grondwaterbeschermingsgebieden. Hierop volgend dienen nieuwe gebiedsdossiers en een nieuw

uitvoeringsprogramma gebiedsdossiers te worden opgesteld. We hebben een Beslisboom Verantwoord Afkoppelen voor regenwater laten maken en deze wordt als pilot door gemeenten toegepast.

Het programma waterrobuust (WRL) Limburg is van start gegaan en heeft de eerste resultaten opgeleverd.

Samen met alle Limburgse waterpartijen hebben we gewerkt aan de wateronderdelen van het Limburgs Programma Landelijk Gebied. Ten behoeve van het op orde brengen van de hydrologische toestand van onze 17 grondwatergevoelige Natura2000-gebieden hebben we onderzoeken opgestart om de watersystemen in beeld te brengen en maatregelen te bepalen.

Is er voldoende voortgang

Of we daarmee het juiste tempo hebben om onze doelen te bereiken is moeilijk te zeggen. Ten eerste hebben we te maken met autonome en maatschappelijke ontwikkelingen die onze doelen moeilijker bereikbaar maken. Zo zijn op 9 oktober 2023 de nieuwe klimaatscenario's van het KNMI verschenen. In de verschillende scenario's zijn er paar constanten te zien. De zomers worden droger en de winters worden (een beetje) natter. De extremen worden extremer. Daarmee zal de inspanning groter worden om droogte en wateroverlast te voorkomen. Terwijl we dus nog bezig zijn om maatregelen te nemen om ons te wapenen tegen het huidige klimaat zien we dat we al rekening moeten houden met extremere omstandigheden van het klimaat van de toekomst. Dat betekent dat we onze inspanningen in de toekomst zullen moeten vergroten.

Tegelijkertijd neemt de bevolking van Limburg niet af, zoals tien jaar geleden werd voorspeld, maar neemt het ruimtegebruik per inwoner wel toe. Het landgebruik wordt intensiever, de bebouwing en de verharding nemen toe. Daarmee neemt de ruimte voor water af. Ruimte om water te laten infiltreren in de ondergrond en ruimte om water te bergen in geval van wateroverlast of vast te houden om te gebruiken in droge perioden. Ook de drukte in de ondergrond neemt toe, waardoor er minder mogelijkheden zijn om drinkwaterwinningen te realiseren of bestaande te verplaatsen.

Een tweede reden waarom het niet eenduidig te zeggen is of er voldoende voortgang is, is dat het watersysteem een langzaam reagerend systeem is. De effecten van maatregelen in het watersysteem zijn vaak pas na vele jaren zichtbaar in metingen en inventarisaties. Het scheppen van de juiste voorwaarden in een beek (herstel morfologie, waterkwaliteit) vertaald zich pas na vele jaren in zichtbare verbetering van vissen en aquatische fauna. Het grondwatersysteem reageert daarbij nog trager op veranderingen en op genomen maatregelen. Op sommige plaatsen is het grondwater tientallen jaren onderweg voordat het aan de oppervlakte komt in bronnen of onttrekkingen. De gevolgen van stoffen die in de bodem en het grondwater terecht komen zien we dan ook pas jaren later terug. De effecten van maatregelen ook.

Het herstel van de beken en de uitvoering van de dijktrajecten langs de Maas heeft het waterschap in (vernieuwde) uitvoeringsplanningen opgenomen. Daarin zijn de uit te voeren beekherstel trajecten gepland voor 2027 en de dijktrajecten voor 2050. Daarmee voldoen ze aan de wettelijke termijnen.

De maatregelen die in het PWP zijn opgenomen om uitvoering te geven aan de KRW en waarvoor het waterschap verantwoordelijkheid draagt (beekherstel, RWZI's) liggen redelijk op koers, met de kanttekening dat een flink deel van de maatregelen zich nog in de voorbereidende of uitvoerende fase bevinden en afronding in de laatste 3 jaren van de planperiode zal dienen te geschieden. De tijdige uitvoering van de vermindering van, waar nodig, de overstortfrequentie KRW-maatregel door

gemeenten is punt van aandacht. Voornemen is om in het aanvalsplan waterkwaliteit gemeenten bij de uitvoering van deze opgave te ondersteunen.

De KRW-opgaven die onder verantwoordelijkheid van het rijk (nutriënten, gewasbeschermingsmiddelen) en buitenland vallen blijven punt van zorg. In het Provinciaal Waterprogramma is al vermeld dat het rijksbeleid voor nutriënten ontoereikend is en voor gewasbeschermingsmiddelen onvoldoende concreet. Met de recente aanscherping van het rijksbeleid voor nutriënten zal nog steeds niet overal doelbereik mogelijk zijn. Wij blijven dit agenderen in het overleg met het rijk. Ook zullen buitenlandse verontreinigingen in de huidige planperiode waarschijnlijk onvoldoende zijn gereduceerd. Wij zullen onze buurlanden blijven aanspreken op hun verantwoordelijkheid om te voldoen aan de eisen van de KRW. Voor het bereiken van de doelen van de KRW biedt de huidige aanpak van verschillende partijen daarom te weinig voortgang.

Zoals in het Provinciaal Waterprogramma al vermeld treffen we, naast KRW-genormeerde stoffen, andere antropogene stoffen (zgn. nieuwe stoffen) aan in het watersysteem die een bedreiging kunnen vormen voor de waterkwaliteit en de drinkwatervoorziening. Een voorbeeld is PFAS. Hieruit kunnen, mede afhankelijk van ontwikkelingen op landelijk en Europees niveau, nieuwe toekomstige opgaven vloeien voor de periode na 2027. De herijking van bescherming van de drinkwaterwinningen, als aangekondigd in het Provinciaal Waterprogramma, ronden we in de lopende planperiode af.

Door de aanwezigheid van verontreinigingen -al dan niet KRW-genormeerd- in de bronnen van ons drinkwater, in combinatie met een intensivering van het land- en bodemgebruik en de verandering van het klimaat staat de continuïteit van de drinkwatervoorziening op de langere termijn (vanaf 2030) onder druk. Samen met WML onderzoeken we welke maatregelen nodig zijn om de drinkwatervoorziening te borgen.

Is extra (financiële) inzet nodig

De inzet van de eigen provinciale financiële middelen die behoren bij de uitvoering van het Provinciaal Waterprogramma zijn bij voorstel van GS en bij besluit van PS bij de vaststelling van het provinciaal waterprogramma beperkt tot de coalitieperiode 2019-2023. Daarbij is de opdracht aan een volgend college gegeven om, onder meer op basis van de voortgang van de KRW en de andere wateropgaven te besluiten over eventuele intensivering van middelen en inzet. Deze voortgangsrapportage en evaluatie kan daarbij een hulpmiddel zijn. Duidelijk is dat de opgave, zowel op het gebied van wateroverlast als droogte als waterkwaliteit groot is. Verschillende programma's moeten helpen om de doelen dichterbij te brengen. Daarvoor is in ieder geval extra inzet van middelen nodig. Naast de inzet van verkregen middelen uit de bestuursovereenkomst waterveiligheid en ruimte voor waterveiligheid, verwachten wij voor droogte en waterkwaliteit middelen in te kunnen zetten uit DHZ fase2, de SPUK-natuur 2 en het Europese programma GLB (NSP). Het aangekondigde Transitiefonds landelijk gebied, met daarin een substantieel bedrag voor wateropgaven, komt volgens het Hoofdlijnenakkoord te vervallen. Door het vervallen van dit fonds is er onzekerheid over de financiering van de opgaven voor waterkwaliteit en waterkwantiteit.

Extra inzet voor de doelen van de Kaderrichtlijn Water met het Aanvalsplan Waterkwaliteit Omdat duidelijk is dat met name de Europese KRW doelstellingen op het gebied van waterkwaliteit niet gehaald dreigen te worden heeft het college in het coalitieprogramma opgenomen om het

waterprogramma onverkort te willen uitvoeren en voor de KRW te willen komen tot een extra impuls door middel van het Aanvalsplan waterkwaliteit. Voor extra inzet op het gebied van waterkwaliteit en bodem wil het college € 4 mln. uittrekken. Het hiervoor opgestelde Aanvalsplan waterkwaliteit is opgenomen in het Beleidskader Perspectief voor het landelijk gebied. Het plan zal, na sondering in Provinciale Staten, door GS worden vastgesteld.

Op nationaal niveau wordt de voortgang van de KRW in 2024 geëvalueerd. In het Aanvalsplan waterkwaliteit hebben we aangegeven om op basis van deze evaluatie te bezien of extra inzet gewenst is.

[Extra inzet via het Limburgs Programma Landelijk Gebied \(LPLG\) als uitvoeringsinstrument van maatregelen voor waterdoelen.](#)

Voor het realiseren van de doelen van de KRW (beekherstel, hydrologische situatie N2000 gebieden op orde, grondwaterkwaliteit en -kwantiteit op orde) en voor de doelen van de droogteaanpak (waterbeschikbaarheid) is de uitvoering van het Limburgs Programma landelijk Gebied (LPLG) als regionale uitwerking van het Nationaal Programma Landelijk Gebied een belangrijk instrument. Het LPLG is er op gericht om de KRW doelen en de waterbeschikbaarheidsdoelen in het landelijk gebied te realiseren in integraliteit met doelen op het gebied van stikstof, natuur en klimaat.

Nu de in het vooruitzicht gestelde middelen vanuit het Transitiefonds landelijk gebied zijn komen te vervallen is de uitvoering van dit programma op dit moment onduidelijk. Zonder deze extra middelen en zonder een programma landelijk gebied is er nu te weinig uitvoeringskracht en zijn er op dit moment te weinig middelen om de waterdoelen, met name op het gebied van waterkwaliteit en waterbeschikbaarheid (het tegengaan van droogte) tijdig te realiseren. Ook mét de middelen van het transitiefonds zal het overal tijdig realiseren van de KRW doelen soms niet mogelijk zijn.

[Extra inzet via het programma Waterveiligheid en Ruimte Limburg \(WRL\) als uitvoeringsinstrument van maatregelen voor waterdoelen](#)

De watersnoodramp van juli 2021 heeft ons geleerd dat niet alleen de grote rivieren een gevaar voor de veiligheid kunnen opleveren, maar dat ook het regionale watersysteem -de beken- tot grote overstromingen, overlast en veiligheidsproblemen kunnen leiden. Door het gezamenlijk door rijk, provincie, waterschap en gemeenten ingerichte programma Waterveiligheid en Ruimte Limburg (WRL) wordt gewerkt aan een verbetering van de waterveiligheid in Limburg en een betere voorbereiding van de Limburgers op het water.

Het programma is op 14 juli 2022 formeel gestart met de ondertekening van de bestuursovereenkomst en de vaststelling van het Programmaplan 'Samen naar een waterrobuust Limburg; Limburg in eendracht, slagkracht en daadkracht'. Op 5 april 2023 is het opbouwplan van het programma WRL door de Regionale Actietafel (RAT) vastgesteld.

[Een meer integrale aanpak en opgaven ruimtelijk combineren](#)

In het Provinciaal Waterprogramma zijn de wateropgaven beschreven. Het uitvoeren van maatregelen zal ruimte vragen. Ruimte die in ons land en zeker ook in Limburg schaars is. Daarnaast hebben we ook nog te maken met opgaven op het gebied van stikstof, energietransitie, woningbouw, infrastructuur etc. Het gaat ons alleen lukken om die opgaven een plekje te geven wanneer we zo veel mogelijk opgaven proberen ruimtelijk te combineren; bijvoorbeeld in de beekdalen. Daarnaast beïnvloeden opgaven elkaar en is een samenhangende integrale aanpak wenselijk.

Water en bodem (meer) sturend

Zoals al in het Provinciaal Waterprogramma aangegeven willen we water en bodem meer sturend laten zijn in de ruimtelijke inrichting van Limburg. Dat betekent dat we meer rekening houden met onze bodem en ons watersysteem bij ruimtelijke ontwikkelingen. Rekeninghouden met droogte en wateroverlast en nieuwe functies daar op afstemmen door locatiekeuze, bouwwijze, functies en teelten zo veel mogelijk af te stemmen op de bodem en het watersysteem.

Wanneer je op de juiste locatie of met de juiste aanpassingen bouwt betekent dit er minder maatregelen hoeven te worden genomen in het watersysteem. Dat beteiken ook niet afwentelen op volgende generaties, op de burens of op de overheid. Einde aan de aanpasbaarheid van het watersysteem. Meer meebewegen met de natuur. Van water snel afvoeren naar water meer vasthouden.

